

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ - ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ

2ο Πανελλήνιο Συνέδριο Διαπολιτισμικής Ψυχολογίας

24-26 Απριλίου 2026
Πάτρα

Κλάδος Διαπολιτισμικής Ψυχολογίας της Ελληνικής Ψυχολογικής Εταιρείας
Τμήμα Επιστημών της Εκπαίδευσης και Κοινωνικής Εργασίας Πανεπιστημίου Πατρών
Με τη συνδιοργάνωση της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας

<https://elpse.com/diapolitismikh-psychologia/ccpsy2026>
ccpsy.hps@gmail.com

2° Πανελλήνιο Συνέδριο Διαπολιτισμικής Ψυχολογίας Πάτρα, 24-26 Απριλίου 2026

Οργανωτικοί φορείς

Κλάδος Διαπολιτισμικής Ψυχολογίας της Ελληνικής Ψυχολογικής Εταιρείας
Τμήμα Επιστημών της Εκπαίδευσης και Κοινωνικής Εργασίας του Πανεπιστημίου Πατρών

Οργανωτική Επιτροπή

Βασίλης Παυλόπουλος, *Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών*
Πέννυ Παναγιωτοπούλου, *Πανεπιστήμιο Πατρών*
Άννυ Ασημάκη, *Πανεπιστήμιο Πατρών*
Ανδρέας Βασιλόπουλος, *Πανεπιστήμιο Πατρών*
Νίκος Μάνεσπς, *Πανεπιστήμιο Πατρών*
Αρχοντούλα Λάγιου, *Πανεπιστήμιο Πατρών*

Επιστημονική Επιτροπή

Αικατερίνη Γκαρή, *Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών*
Ιωάννης Δημάκος, *Πανεπιστήμιο Πατρών*
Φιλία Ίσαρη, *Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών*
Κωνσταντίνος Καφέτσιος, *Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης*
Ευθύμιος (Μάκης) Λαμπρίδης, *Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης*
Νικόλαος Μακρής, *Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης*
Κώστας Μυλωνάς, *Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών*
Αντωνία (Ντόνα) Παπαστυλιανού, *Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών*
Κωνσταντίνος Πετρογιάννης, *Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής*
Αναστασία-Βαλεντίνη Ρήγα, *Πανεπιστήμιο Κρήτης*
Χρυσή Χατζηχρήστου, *Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών*
Ξένια Χρυσοχόου, *Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών*

ΣΥΝΟΠΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΩΡΑ	Παρασκευή 24/4	Σάββατο 25/4	Κυριακή 26/4	ΩΡΑ		
09:00	Εγγραφές	Θεματική Συνεδρία 4	Συμπόσιο 3	09:00		
09:15				09:15		
09:30				09:30		
09:45				09:45		
10:00	Θεματική Συνεδρία 1	Διάλειμμα - Καφές	Διάλειμμα - Καφές	10:00		
10:15				10:15		
10:30				10:30		
10:45				10:45		
11:00				Συμπόσιο 1	Θεματική Συνεδρία 6	11:00
11:15						11:15
11:30	Διάλειμμα - Καφές	Προσκεκλημένη ομιλία 2	Θεματική Συνεδρία 7	11:30		
11:45				11:45		
12:00	Θεματική Συνεδρία 2	Αναρτημένες ανακοινώσεις	Συνέλευση κλάδου Διαπολιτισμικής Ψυχολογίας ΕΛΨΕ	12:00		
12:15				12:15		
12:30				12:30		
12:45				12:45		
13:00				13:00		
13:15				13:15		
13:30	Διακοπή εργασιών	Διακοπή εργασιών	Συνέλευση κλάδου Διαπολιτισμικής Ψυχολογίας ΕΛΨΕ	13:30		
13:45				13:45		
14:00				14:00		
14:15				14:15		
14:30				14:30		
14:45				14:45		
15:00	Θεματική Συνεδρία 3	Θεματική Συνεδρία 5	Συνέλευση κλάδου Διαπολιτισμικής Ψυχολογίας ΕΛΨΕ	15:00		
15:15				15:15		
15:30				15:30		
15:45				15:45		
16:00				16:00		
16:15				16:15		
16:30	Διάλειμμα - Καφές	Διάλειμμα - Καφές	Συνέλευση κλάδου Διαπολιτισμικής Ψυχολογίας ΕΛΨΕ	16:30		
16:45				16:45		
17:00	Διάλειμμα - Καφές	Διάλειμμα - Καφές	Συνέλευση κλάδου Διαπολιτισμικής Ψυχολογίας ΕΛΨΕ	17:00		
17:15				17:15		
17:30	Διάλειμμα - Καφές	Διάλειμμα - Καφές	Συνέλευση κλάδου Διαπολιτισμικής Ψυχολογίας ΕΛΨΕ	17:30		
17:45				17:45		
18:00	Έναρξη συνεδρίου Χαιρετισμοί	Συμπόσιο 2	Συνέλευση κλάδου Διαπολιτισμικής Ψυχολογίας ΕΛΨΕ	18:00		
18:15				18:15		
18:30	Προσκεκλημένη ομιλία 1	Συμπόσιο 2	Συνέλευση κλάδου Διαπολιτισμικής Ψυχολογίας ΕΛΨΕ	18:30		
18:45				18:45		
19:00	Προσκεκλημένη ομιλία 1	Συμπόσιο 2	Συνέλευση κλάδου Διαπολιτισμικής Ψυχολογίας ΕΛΨΕ	19:00		
19:15				19:15		
19:30	Προσκεκλημένη ομιλία 1	Συμπόσιο 2	Συνέλευση κλάδου Διαπολιτισμικής Ψυχολογίας ΕΛΨΕ	19:30		
19:45				19:45		
20:00	Δεξίωση	Συμπόσιο 2	Συνέλευση κλάδου Διαπολιτισμικής Ψυχολογίας ΕΛΨΕ	20:00		
20:15				20:15		
20:30				20:30		
20:45				20:45		
20:45				20:45		

ΑΝΑΛΥΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

Παρασκευή 24 Απριλίου

Παρασκευή 24 Απριλίου, 09.00-10.00

Υποδοχή, εγγραφές

Παρασκευή 24 Απριλίου, 10.00-11.45

Θεματική Συνεδρία 1: Πολιτισμικές Αξίες, Διαπροσωπικές Σχέσεις και Αντιμετώπιση Διαπροσωπικών Απειλών

Προεδρεύει:

Μαρία Ντοροπούλου, *Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών*

Ανεξαρτησία και αλληλεξάρτηση στην ελληνική κουλτούρα: Οι πολιτισμικές αξίες υπό το πρίσμα της τιμής

Ευαγγελία Κατέρη, *Πανεπιστήμιο Κρήτης*

Κωνσταντίνος Καφέτσιος, *Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης*

“Σκιά και φως”: Έμφυλα στερεότυπα στην εφηβεία σε πολυπολιτισμικά περιβάλλοντα της Ελλάδας

Μαρία Ντοροπούλου¹, Αικατερίνη Δαμιανάκη¹, Χριστίνα Δαμιανάκη²

¹ *Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών*

² *Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών*

Διαπολιτισμική επικοινωνία, συντροφική συνοχή και συναισθηματική ανθεκτικότητα σε ζευγάρια με διαφορετική εθνοπολιτισμική ταυτότητα

Έλενα Πανάγου, Κώστας Μάγος

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Οι διαφορετικές στρατηγικές αντιμετώπισης στην παρενόχληση από αγνώστους στην Ευρώπη

Kira-Jo Pettener, Ντανιέλλα Ρουμπίνη Πυλαρινού

New York College

Αποδοχή του μύθου της αθέατης δίωξης (Stalking): Διαφορές και ομοιότητες ανάμεσα στην Αρμενία, την Ελλάδα, την Κένυα και τη Σερβία
Ντανιέλλα Ρουμπίνη Πυλαρινού, Ιωάννα Δραγάτη, Ταμάρα Ντεχεριάν, Αλεξάνδρα Κέρε Οντούμπε, Ana Stanišić, Αλίκη Κέκια
New York College

Παρασκευή 24 Απριλίου, 11.45-12.15

Διάλειμμα – καφές

Παρασκευή 24 Απριλίου, 12.15-13.30

Θεματική Συνεδρία 2: Ρομά, Εκπαίδευση και Πολιτισμικά Ευαίσθητες Πρακτικές Συμπερίληψης

Προεδρεύει:

Γένυ Παναγιωτοπούλου, *Πανεπιστήμιο Πατρών*

Το δικαίωμα στην εκπαίδευση για παιδιά Ρομά: Θεσμοθετημένο, αλλά μη εξασφαλισμένο. Προκλήσεις, παρεμβάσεις και προβληματισμοί
Δέσποινα Αρώνη, *2ο Κέντρο Υγείας Σαλαμίνας*
Ντανιέλλα Ρουμπίνη Πυλαρινού, New York College

Ψηφιακή πολυτροπική αφήγηση για την ανακύκλωση: Μια διαπολιτισμική εκπαιδευτική πρακτική με μαθητές Ρομά
Βασίλειος Μαυραγάνης, *Πανεπιστήμιο Πατρών*

Πρώιμος γάμος και σχολική διαρροή στις κοινότητες Ρομά: Μια βιοποικιλύκη προσέγγιση της σύγκρουσης μεταξύ πολιτισμικής ταυτότητας και ατομικής αυτονομίας
Χαρούλα Αδαμοπούλου, *Κέντρο Κοινότητας–Παράρτημα Ρομά, Δήμος Ναυπακτίας*

Παρασκευή 24 Απριλίου, 13.30-16.00

Διακοπή εργασιών

Παρασκευή 24 Απριλίου, 16.00-17.30**Θεματική Συνεδρία 3: Διαπολιτισμική Εκπαίδευση και Σχολικό Κλίμα Ένταξης**

Προεδρεύει:

Νικόλαος Μάνεσης, Πανεπιστήμιο Πατρών

Κοινωνική ένταξη παιδιών-προσφύγων στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση:

Πρακτικές και προκλήσεις

Νικόλαος Μάνεσης, Ιωάννα Βαρουάκη

Πανεπιστήμιο Πατρών

Χαρτογραφώντας το διαπολιτισμικό σχολικό κλίμα: Μια μελέτη περίπτωσης για τον ρόλο του διαλόγου και των σχέσεων στο σχολείο

Βασιλική Ευθυμίου, Ευγενία Αρβανίτη

Πανεπιστήμιο Πατρών

Γνώσεις και αντιλήψεις εκπαιδευτικών για την κυριοχειρία: Διαπολιτισμικά δεδομένα από Βέλγιο, Ελλάδα, και Σερβία

Αναστασία Κωνσταντίνα Παπαδοπούλου^{1,2}, Μαριέττα Παπαδάτου-Παστού^{1,3}

¹ Ίδρυμα Ιατροβιολογικών Ερευνών της Ακαδημίας Αθηνών

² Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής

³ Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η κατασκευή της σχολικής αποτυχίας στον λόγο των μελών της μουσουλμανικής μειονότητας της οδού Άβαντος στην Αλεξανδρούπολη:

Από την τυπική πολιτική ισότητα στις άτυπες στρατηγικές επιβίωσης

Φωτεινή Κωνσταντίνου, Αντώνιος Σαπουντζής

Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Παρασκευή 24 Απριλίου, 17.30-18.00

Διάλειμμα – καφές

Παρασκευή 24 Απριλίου, 18.00-19.00

Έναρξη συνεδρίου – Χαιρετισμοί

Παρασκευή 24 Απριλίου, 19.00-20.00

Προσκεκλημένη Ομιλία 1

**Η ανάδυση του κοινωνικού νοήματος μέσα από διαφορετικά επίπεδα
ανάλυσης: Από τις καθολικές δομές στην ερμηνεία των ατομικών πράξε-
ων**

Γιάννης Αδαμόπουλος, *Grand Valley State University, USA*

Παρασκευή 24 Απριλίου, 20.00

Δεξίωση

Σάββατο 25 Απριλίου

Σάββατο 25 Απριλίου, 09.00-10.30

Θεματική Συνεδρία 4: *Ευαλωτότητα και Παρέμβαση σε Διαπολιτισμικά Συμφραζόμενα: Παιδιά, Οικογένειες και Επαγγελματίες*

Προεδρεύει:

Βασίλης Παυλόπουλος, *Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών*

Πολιτισμικό υπόβαθρο και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες: Μια πολιτισμικά ευαίσθητη παρέμβαση για την ενίσχυση της εποικοδομητικής συμμετοχής ενός «αόρατου» πληθυσμού

Αικατερίνη Γεωργαντή^{1,2}, Νεκτάριος Γεωργαλής², Ελευθερία Παυλίδη², Βασίλης Παυλόπουλος¹

¹ *Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών*

² *9ο Ειδικό Δημοτικό Σχολείο Αθηνών*

Από την αναπτυξιακή αναπηρία στις ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες σε διαπολιτισμικά συμφραζόμενα: Αφηγήσεις γονέων και επαγγελματιών

Βασίλης Παυλόπουλος^{1,2}, Αικατερίνη Γεωργαντή^{1,2}, Δήμητρα Κοντού¹, Ευφροσύνη-Στυλιανή Κυριακού¹, Ελευθερία Παυλίδη², Νεκτάριος Γεωργαλής²

¹ *Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών*

² *9ο Ειδικό Δημοτικό Σχολείο Αθηνών*

Επαγγελματική εξουθένωση εργαζομένων με προσφυγικούς πληθυσμούς: Ο ρόλος των συνθηκών εργασίας, των εργασιακών πόρων και του νοήματος ζωής

Αουρόρα Λόγκα, Βασίλης Παυλόπουλος

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Δραματοθεραπεία και διαπολιτισμικότητα: Το παραμύθι «Οι αλλιώτικοι μικροί γονείς μου» ως θεραπευτικό εργαλείο

Φωτεινή Μουτάφη, Ελίνα Ψύλλα

Πανελλήνια Επαγγελματική Ένωση Δραματοθεραπείας και Παιγνιοθεραπείας

Σάββατο 25 Απριλίου, 10.30-11.00

Διάλειμμα – καφές

Σάββατο 25 Απριλίου, 11.00-12.30

Συμπόσιο 1: Ικανοποίηση από τη Ζωή σε σχέση με Προσωπικές Αξίες, Κοινωνικά Αξιώματα, Διαστάσεις Εαυτού και Φιλοκοινωνική Συμπεριφορά

Οργάνωση: Αικατερίνη Γκαρή, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Συζήτηση: Κώστας Μυλωνάς, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Προσωπικές αξίες, διαστάσεις αυτοαξιολόγησης και ικανοποίηση από τη ζωή

Αικατερίνη Γκαρή, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Παραγοντική δομή των προσωπικών αξιών (PVQ-R) στην Ελλάδα:

Συγκριτική μελέτη ως προς τέσσερις άλλες χώρες μέσω πολυμεταβλητής μοντελοποίησης

Κώστας Μυλωνάς, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η ανταμοιβή της προσπάθειας και η κοινωνική πολυπλοκότητα ως βάση για την προσφορά στους άλλους και την προσωπική ανύψωση

Γιάννης Τσόγκας, Πέννυ Παναγιωτοπούλου

Πανεπιστήμιο Πατρών

Διερεύνηση της δομής των κοινωνικών αξιωμάτων και της σχέσης τους με προσωπικές αξίες σε εφήβους και αναδυόμενους ενήλικους της ελληνικής Gen Z

Λουκάς Καρκατζούνης, Αικατερίνη Γκαρή

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Σάββατο 25 Απριλίου, 12.45-13.45**Προσκεκλημένη Ομιλία 2**

Αξιακές προτεραιότητες, ηθική συμπεριφορά και ο ρόλος της θρησκείας: Μία διαπολιτισμική προσέγγιση

Βασίλης Σαρόγλου, Université Catholique de Louvain, Βέλγιο

Σάββατο 25 Απριλίου, 13.45-14.15

Συνεδρία Αναρτημένων Ανακοινώσεων

ΡΟ1–Κλινική αξιοποίηση διαπολιτισμικά επικυρωμένων νευροψυχολογικών εκτιμήσεων στη γνωσιακή-συμπεριφορική θεραπεία: Εφαρμογές σε πολυπολιτισμικά πλαίσια

Ευγενία Γκιντώνη¹, Βασιλική Βαλογιάννη², Γεώργιος Νικολάου²

¹ Πανεπιστημιακό Γενικό Νοσοκομείο Πατρών

² Πανεπιστήμιο Πατρών

ΡΟ2–Πρόληψη και ψυχική υγεία παιδιών και εφήβων: Διαπολιτισμικά μοντέλα φροντίδας στην πρωτοβάθμια φροντίδα υγείας

Βασιλική Βαλογιάννη¹, Ευγενία Γκιντώνη², Απόστολος Βανταράκης¹

¹ Πανεπιστήμιο Πατρών

² Πανεπιστημιακό Γενικό Νοσοκομείο Πατρών

ΡΟ3–“A School For All!” Δράση πρώτης γνωριμίας και ενίσχυσης της συμπερίληψης με μαθητές/τριες ΔΥΕΠ σε πολυπολιτισμικό σχολικό περιβάλλον

Αλίκη Καραβαλάση, Μαρία Αποστολίδου

Γυμνάσιο Σκουτάρεως Σερρών

ΡΟ4–Δουλεύοντας και υποστηρίζοντας μαθητές/τριες από διαφορετικά πολιτισμικά υπόβαθρα: Δεξιότητες και πολυπολιτισμική ετοιμότητα των εκπαιδευτικών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης της Περιφερειακής Ενότητας Ρόδου

Σεβαστή Μανωλά, Μαίρη Παναγιώτα Μορέλλα, Λητώ Ελένη Μιχαλοπούλου

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

ΡΟ5–Από το καθήκον στην ενσυναίσθηση: Πώς η οικογενειακή φροντίδα διαμορφώνει τον εαυτό

Μαρίνα Λέτσα, Ντανιέλλα Ρουμπίνη Πυλαρινού, *New York College*

ΡΟ6–Σύγκρουση οικογένειας και εργασίας σε συνθήκες παρατεταμένης απουσίας του συντρόφου για επαγγελματικούς λόγους: Η περίπτωση της ελληνικής ναυτικής οικογένειας

Ασημίνα Μπουγδάνου, Αικατερίνη Γκαρή

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

PO7–Οι ρόλοι των κρατών και η διαπολιτισμική επικοινωνία: Συγκριτική ανάλυση δύο θεωρητικών πλαισίων στη διατομή Διαπολιτισμικής Ψυχολογίας και διεθνών σχέσεων

Αθηνά Λημνιούδη, Πανεπιστήμιο Πειραιώς

 Η εργασία αυτή υποστηρίχθηκε εν μέρει από το Κέντρο Ερευνών του Πανεπιστημίου Πειραιώς.

PO8–Assessment of PTSD among women survivors of ISIS attack in Iraq

Mrywan Mohammed, *Charmo University, Kurdistan Regional Government of Iraq*

PO9–The psychology of men and women (couples) in Iraq

Mrywan Mohammed, Khelan Mohammed Salih Mahmood
Charmo University, Kurdistan Regional Government of Iraq

Σάββατο 25 Απριλίου, 14.15-16.00

Διακοπή εργασιών

Σάββατο 25 Απριλίου, 16.00-17.30

Θεματική Συνεδρία 5: Κοινωνικές Αναπαραστάσεις, Ιδεολογία και Δημόσιος Λόγος

Προεδρεύει:

Αθανάσιος Σαμαράς, Πανεπιστήμιο Πειραιώς

Η κοινωνική αναπαράσταση της παραβατικότητας των ανηλίκων: Μία ομάδα εστίασης εφήβων συζητά για το φαινόμενο

Κατερίνα Καραγεώργου¹, Πένυ Πλατανίτη¹, Περικλής Αντωνακάκης^{1,2}, Ανδρέας Γανίμας¹

¹ Ομάδα Ψυχοκοινωνικού Προβληματισμού

² Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Οι κοινωνικές αναπαραστάσεις του γηγενή πληθυσμού για τους πρόσφυγες

Γλυκερία Γούλα, Γεώργιος Νικολάου
Πανεπιστήμιο Πατρών

Από τον αποκλεισμό στην κοινωνική συμμετοχή: Κοινωνιοψυχολογική διερεύνηση των κοινωνικών αναπαραστάσεων εφήβων και επαγγελματιών μέσω των πολιτισμικών και κοινοτικών εργαστηρίων

Φωτεινή Αβδελλή, Περικλής Αντωνακάκης, Λεωνίδας Αρβανιτάκης, Ανδρέας Γανίμας, Κατερίνα Καραγεώργου, Μυρσίνη Κουφίδη, Κατερίνα Παπανδρέου, Μιχάλης Παπαντωνόπουλος, Αναστασία Σουτσκόβα, Γιώργος Τριαντάφυλλος, Ζωηλένα Φενερλή, Ηλιάνα Ψωμαδάκη

Πλόες, ΕΨΥΜΕ

Η συγκροτητική ρητορική στον νέο ψυχρό πόλεμο: Εξετάζοντας τον θεσμικό λόγο για τη ρωσική εισβολή στην Ουκρανία

Αθανάσιος Σαμαράς, *Πανεπιστήμιο Πειραιώς*

Σάββατο 25 Απριλίου, 17.30-18.00

Διάλειμμα – καφές

Σάββατο 25 Απριλίου, 18.00-19.30

Συμπόσιο 2: Φοιτητική Κινητικότητα Erasmus+: Περιεχόμενο, Κοινωνικές και Ψυχολογικές Διαστάσεις, Διακυβεύματα

Οργάνωση: Ανδρέας Βασιλόπουλος, *Πανεπιστήμιο Πατρών*

Συζήτηση: Ιωάννης Δημάκος, *Πανεπιστήμιο Πατρών*

Διεθνής ακαδημαϊκή κινητικότητα: Ορισμοί, διακυβεύματα για την ανώτατη εκπαίδευση

Αφροδίτη Γιαννούλια, *Πανεπιστήμιο Πατρών*

Η κοινωνική αναπαράσταση «φοιτητική κινητικότητα Erasmus+» και το (ελληνικό) πανεπιστήμιο

Ανδρέας Βασιλόπουλος, *Πανεπιστήμιο Πατρών*

Εμπιστοσύνη και διακινδύνευση στο πλαίσιο του Erasmus+: Όταν η φοιτητική κινητικότητα δεν είναι αυτονομία

Επαμεινώνδας Παναγόπουλος, *Πανεπιστήμιο Πατρών*

Κοινωνικά αξιώματα και προσωπική ανύψωση σε φοιτητές Erasmus+ του Πανεπιστημίου Πατρών

Πέννυ Παναγιωτοπούλου, *Πανεπιστήμιο Πατρών*

Κυριακή 26 Απριλίου

Κυριακή 26 Απριλίου, 09.00-10.30

Συμπόσιο 3: Διαπολιτισμικές Προσεγγίσεις στη Συμβουλευτική Σταδιοδρομίας και την Επαγγελματική Ένταξη Ευάλωτων Ομάδων

Οργάνωση: Αργυρώ Χαροκοπάκη, Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής

Συζήτηση: Νίκος Δρόσος, Ευρωπαϊκό Πανεπιστήμιο Κύπρου

Διαπολιτισμική προσέγγιση στην υποστηριζόμενη εργασία: Το ελληνικό μοντέλο επαγγελματικής ένταξης ψυχικά πασχόντων ως πολιτισμικά προσαρμοσμένη πρακτική

Νίκος Δρόσος, Ευρωπαϊκό Πανεπιστήμιο Κύπρου

Συμβουλευτική σταδιοδρομίας σε πρόσφυγες: Προκλήσεις και ευκαιρίες

Ευαγγελία Τσιλιμίγκρα, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Εμπόδια και παράγοντες ενδυνάμωσης στην επαγγελματική ανάπτυξη ασυνόδευτων ανηλίκων προσφύγων στην Ελλάδα

Αργυρώ Χαροκοπάκη, Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής

Συμβουλευτική σταδιοδρομίας σε πολίτες φοιτητές/τριες Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας: Προκλήσεις και λειτουργικές προσεγγίσεις

Σοφία Καλογρίδη, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο

Κυριακή 26 Απριλίου, 10.30-11.00

Διάλειμμα – καφές

Κυριακή 26 Απριλίου, 11.00-12.15

Θεματική Συνεδρία 6: Εργασιακά Πλαίσια και Επαγγελματικοί Ρόλοι

Προεδρεύει:

Βασίλης Παυλόπουλος, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Εργασιακή ικανοποίηση, επαγγελματικός ρόλος και ψυχική ανθεκτικότητα

τα σχολικών ψυχολόγων σε πολυπολιτισμικά σχολικά περιβάλλοντα
Βαρβάρα Κώνστα, Αριστοτέλης Κοϊνής
University of Essex, UK

Στάσεις και αντιλήψεις των επαγγελματιών που εργάζονται με πρόσφυγες και μετανάστες στο τοπικό πεδίο, απέναντι στο φαινόμενο της αστεγίας των προσφύγων και μεταναστών

Γιάννης Ραμπαλάκος, *Κέντρο Ένταξης Μεταναστών Δήμου Ηρακλείου Κρήτης*

Κοινωνιοψυχολογικές διεργασίες πολιτισμικής ένταξης: Ιδεολογικές ασυμφωνίες και βιωμένες εμπειρίες στην υποστήριξη προσφύγων

Μιχάλης Παπαντωνόπουλος, Βασίλης Παυλόπουλος
Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Κυριακή 26 Απριλίου, 12.30-14.00

Θεματική Συνεδρία 7: Ψυχική Υγεία, Ανθεκτικότητα και Παρεμβάσεις σε Μεταναστευτικά και Προσφυγικά Πλαίσια

Προεδρεύει:

Ευαγγελία Κατέρη, *Πανεπιστήμιο Κρήτης*

Ψυχολογικές επιπτώσεις του οικογενειακού αποχωρισμού σε άνδρες πρόσφυγες στο Ηνωμένο Βασίλειο

Δάφνη Κατσάμπα, *University of Hertfordshire, UK*

Η ευημερία και ανθεκτικότητα των Ελλήνων μεταναστών στη Σουηδία

Μαρία Αποστολίδου, Ντανιέλλα Ρουμπίνη Πυλαρινού, Αλίκη Κεκιά
New York College

Ανθεκτικότητα, σεξουαλική και αναπαραγωγική υγεία σε μετανάστες εφήβους: Μια διαπολιτισμική προσέγγιση

Αλέξιος Γεωργαλής^{1,2}, Robert Thomson^{1,3,4}

¹ *United Nations Population Fund*

² *Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών*

³ *Enfants du Monde*

⁴ *University of Gävle, Sweden*

Το μοντέλο πολιτισμικής ψυχοθεραπείας του La Roche σε μετανάστρια

**δεύτερης γενιάς στην Ελλάδα με κατάθλιψη και αποφευκτική διαταραχή
προσωπικότητας**

Ευαγγελία Κατέρη, *Πανεπιστήμιο Κρήτης*

Κυριακή 26 Απριλίου, 14.15-15.15

Γενική Συνέλευση του Κλάδου Διαπολιτισμικής Ψυχολογίας της Ελληνικής
Ψυχολογικής Εταιρείας

Περιλήψεις

Παρασκευή 24 Απριλίου, 10.00-11.45

Θεματική Συνεδρία 1: Πολιτισμικές Αξίες, Διαπροσωπικές Σχέσεις και Αντιμετώπιση Διαπροσωπικών Απειλών

Προεδρεύει:

Μαρία Ντοροπούλου, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Ανεξαρτησία και αλληλεξάρτηση στην ελληνική κουλτούρα: Οι πολιτισμικές αξίες υπό το πρίσμα της τιμής

Ευαγγελία Κατέρη, Πανεπιστήμιο Κρήτης

Κωνσταντίνος Καφέτσιος, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Η παρούσα ανακοίνωση εξετάζει τις πολιτισμικές αξίες της Ελλάδας και τον τρόπο με τον οποίο αυτές διαμορφώνουν συναισθήματα, γνωστικά στυλ και κοινωνικές συμπεριφορές. Βασίζεται σε δημοσιευμένες μελέτες του ερευνητικού προγράμματος HONORLOGIC, το οποίο διερευνά τον ρόλο της «τιμής» στις κοινωνικές αλληλεπιδράσεις σε Δυτικές, Ασιατικές και Μεσογειακές κοινωνίες, συμπεριλαμβανομένης της Ελλάδας. Τα ευρήματα δείχνουν ότι η «τιμή» αποτελεί κεντρική πολιτισμική αξία στη Μεσόγειο και συνδέεται με ένα ιδιαίτερο πολιτισμικό προφίλ που συνδυάζει στοιχεία ανεξαρτησίας και αλληλεξάρτησης—ένα προφίλ που δεν ταυτίζεται πλήρως ούτε με τα δυτικά ούτε με τα ανατολικά πολιτισμικά μοντέλα. Παρά τις ομοιότητες ανάμεσα στις μεσογειακές χώρες, καταγράφονται σημαντικές διαφοροποιήσεις σε συμπεριφορές και ψυχολογικές διεργασίες, οι οποίες επηρεάζονται τόσο από κοινωνικοπολιτισμικούς παράγοντες όσο και από ατομικά χαρακτηριστικά. Για την Ελλάδα, ειδικότερα, αναδεικνύεται ένα μεικτό μοντέλο πολιτισμικών αξιών: Από τη μία πλευρά, έμφαση στην αυτονομία και την αυτοέκφραση· από την άλλη, ισχυρή αλληλεξάρτηση μέσω στενών κοινωνικών και οικογενειακών δεσμών. Το προφίλ αυτό σχετίζεται με δείκτες ευημερίας, ικανοποίησης από τις σχέσεις και αίσθησης του ανήκειν. Επιπλέον, τα άτομα των οποίων οι προσωπικές αξίες ευθυγραμμίζονται περισσότερο με τις κοινωνικά κυρίαρχες αξίες τείνουν να παρουσιάζουν υψηλότερα επίπεδα ευημερίας.

“Σκιά και φως”: Έμφυλα στερεότυπα στην εφηβεία σε πολυπολιτισμικά περιβάλλοντα της Ελλάδας

Μαρία Ντοροπούλου¹, Αικατερίνη Δαμιανάκη¹, Χριστίνα Δαμιανάκη²

¹ Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

² Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η παρούσα μελέτη διερευνά τη διασταύρωση έμφυλων στερεοτύπων και διαπολιτισμικών διεργασιών στην εφηβεία, εξετάζοντας πώς η πολιτισμική καταγωγή και οι διομαδικές επαφές διαμορφώνουν τις έμφυλες αντιλήψεις σε αστικά και ημιαστικά πολυπολιτισμικά περιβάλλοντα της Ελλάδας. Μέσω μικτής μεθοδολογίας, το ειδικά κατασκευασμένο ερωτηματολόγιο συνδυάζει εικονογραφημένα υποθετικά σενάρια με ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής και ανοιχτές ερωτήσεις, διερευνώντας τέσσερις θεματικές περιοχές: οικιακούς ρόλους, επαγγελματικά στερεότυπα, τεχνολογικό εγγραμματισμό και συναισθηματική κοινωνικοποίηση. Το δείγμα αποτέλεσαν 300 έφηβοι/ες (60% κορίτσια, 40% με καταγωγή από ποικίλα πολιτισμικά υπόβαθρα). Συλλέγονται κρίσιμες διαπολιτισμικές μεταβλητές: χώρα καταγωγής, οικογενειακή γλώσσα, πολιτισμική ταυτότητα, συχνότητα και ποιότητα διομαδικών επαφών, παράλληλα με κοινωνικοοικογενειακά χαρακτηριστικά. Υιοθετώντας το μεταφορικό πλαίσιο «Σκιά-Φως», η ανάλυση συνδυάζει περιγραφική στατιστική και συσχετίσεις για τα ποσοτικά δεδομένα με θεματική ανάλυση περιεχομένου για τις ανοιχτές απαντήσεις. Ο μεθοδολογικός τριγωνισμός προσφέρει ολιστική εικόνα του πώς η πολυπολιτισμική σχολική πραγματικότητα, το οικογενειακό περιβάλλον και τα ΜΜΕ συνδιαμορφώνουν στάσεις απέναντι στους έμφυλους ρόλους. Τα προκαταρκτικά ευρήματα υποδεικνύουν ότι οι έφηβοι/ες με συχνότερες διαπολιτισμικές επαφές εμφανίζουν μεγαλύτερη ευελιξία στις έμφυλες αντιλήψεις. Επιπλέον, αναδεικνύεται σημαντική διακύμανση στην αποδοχή μη παραδοσιακών ρόλων μεταξύ εφήβων διαφορετικού πολιτισμικού υποβάθρου, με την οικογενειακή γλώσσα και τον βαθμό πολιτισμικής ετερογένειας να λειτουργούν ως διαμορφωτικοί παράγοντες. Η έρευνα φιλοδοξεί να συμβάλει στην τεκμηριωμένη διαμόρφωση πολιτικών και εκπαιδευτικών πρακτικών για την προαγωγή της ισότητας των φύλων σε διαπολιτισμικά πλαίσια, λειτουργώντας ως κατευθυντήρια γραμμή για τη δημιουργία πιο δίκαιων και συμπεριληπτικών κοινωνιών που σέβονται την ατομικότητα και ενισχύουν τις δυνατότητες κάθε νέου ανθρώπου, ανεξαρτήτως φύλου ή πολιτισμικής καταγωγής.

Διαπολιτισμική επικοινωνία, συντροφική συνοχή και συναισθηματική ανθεκτικότητα σε ζευγάρια με διαφορετική εθνοπολιτισμική ταυτότητα

Έλενα Πανάγου, Κώστας Μάγος

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Η παρούσα εργασία αποτελεί μία κριτική αναστοχαστική δευτερογενή ανάλυση πρωτογενούς υλικού ποιοτικών δεδομένων προηγούμενης έρευνας, με αντικείμενο τη διερεύνηση της διαπολιτισμικής επικοινωνίας σε ζευγάρια με διαφορετική εθνοπολιτισμική ταυτότητα. Η συλλογή των πρωτογενών δεδομένων πραγματοποιήθηκε τη χρονική περίοδο Μαρτίου 2018–Ιουνίου 2019 στην ευρύτερη περιοχή της Θεσσαλίας και των Βορείων Σποράδων, με τους συμμετέχοντες να προέρχονται από διάφορες χώρες όπως Ελλάδα, Ιταλία, Γαλλία, Ολλανδία, Αργεντινή, Ρωσία και Γερμανία. Η πρωτογενής ανάλυση στηρίχθηκε σε θεματική ανάλυση περιεχομένου, εστιάζοντας στην ποιότητα, τη φύση και τις διαστάσεις της επικοινωνίας των ζευγαριών και αναδεικνύοντας θεματικές όπως η γλωσσική επικοινωνία, η οικογενειακή και κοινωνική αποδοχή κ.ά. Η δευτερογενής ανάλυση βασίστηκε σε θεματική ανασύνθεση περιεχομένου, ενσωματώνοντας σύγχρονα θεωρητικά πλαίσια διαπολιτισμικής επικοινωνίας. Η νεότερη ανάλυση ανέδειξε σύγχρονες διαστάσεις υπό το φως νέων θεωρητικών και κοινωνικοπολιτισμικών εξελίξεων της περιόδου 2019–2025, όπως η δυναμική διαχείριση πολιτισμικών διαφορών, η ενσυναίσθηση ως στρατηγική διατήρησης σχέσης και η σύνδεση πολιτισμικής ευαισθησίας με την ανθεκτικότητα των συντρόφων. Αξιοσημείωτη είναι η σημασία της ενεργητικής επικοινωνίας σε περιβάλλοντα μετα-πανδημικής εποχής, όπου η χρήση ψηφιακών μέσων και η μετακίνηση μεταξύ πολιτισμικών πλαισίων ενισχύουν ή αναδιαμορφώνουν τη σχεσιακή συνοχή. Ουσιαστικά προκύπτει ότι η διαφορετική εθνοπολιτισμική ταυτότητα δεν στάθηκε εμπόδιο στην επικοινωνία. Η αγάπη, η αμοιβαιότητα, η πολιτισμική επίγνωση και η προσαρμοστικότητα λειτούργησαν ως πυλώνες διατήρησης και εμπάθουσας της σχέσης, παρά τις προκλήσεις που συνεπάγονταν οι πολιτισμικές διαφοροποιήσεις. Τα ευρήματα υπογραμμίζουν τη δυναμική και εξελικτική φύση της διαπολιτισμικής επικοινωνίας, παρέχοντας χρήσιμες ενδείξεις για την ανάπτυξη θεωρητικών μοντέλων και πρακτικών παρεμβάσεων σε πολυπολιτισμικά συντροφικά πλαίσια.

Οι διαφορετικές στρατηγικές αντιμετώπισης στην παρενόχληση από αγνώστους στην Ευρώπη

*Kira-Jo Pettener, Ντανιέλλα Ρουμπίνη Πυλαριού
New York College*

Η παρενόχληση από αγνώστους, γνωστή και ως παρενόχληση στον δρόμο, ορίζεται ως η ανεπιθύμητη σεξουαλική προσοχή, λεκτική ή μη λεκτική, που συνήθως συνδέεται με την εξωτερική εμφάνιση των ατόμων. Η παρενόχληση από αγνώστους έχει διαπιστωθεί ότι έχει αρνητικό αντίκτυπο στην ψυχική

υγεία των ατόμων που την υφίστανται, ενώ ταυτόχρονα αποτελεί προγνωστικό παράγοντα σεξουαλικής παρενόχλησης και κακοποίησης. Προηγούμενες έρευνες έχουν εξετάσει τη σεξουαλική παρενόχληση, ωστόσο η υπάρχουσα βιβλιογραφία στερείται διαφοροποιημένης κατανόησης και διερεύνησης της παρενόχλησης από αγνώστους. Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι να διερευνήσει τις συμπεριφορές παρενόχλησης από αγνώστους και την αντιμετώπιση της παρενόχλησης από αγνώστους ανάμεσα σε Ευρωπαϊκές χώρες (Δυτική και Ανατολική Ευρώπη) και στα δύο φύλα. Συνολικά συμμετείχαν 320 άτομα, 80,6% ($n = 258$) γυναίκες, 15,3% άνδρες ($n = 49$) και 3,4% μη δυαδικά ($n = 11$) ηλικίας 18 έως 79 ετών από την Ευρώπη, με την πλειονότητα να προέρχεται από τη Γερμανία. Οι συμμετέχοντες ήταν πολίτες του γενικού πληθυσμού και τους ζητήθηκε να συμπληρώσουν ένα ερωτηματολόγιο με δημογραφικές πληροφορίες και το ερωτηματολόγιο συμπεριφορών παρενόχλησης για την αντιμετώπιση της παρενόχλησης από αγνώστους. Ενώ τα άτομα από διαφορετικές ευρωπαϊκές χώρες (Δυτική και Ανατολική Ευρώπη) δεν παρουσίασαν στατιστικά σημαντική διαφορά στην αντιμετώπιση της παρενόχλησης από αγνώστους, υπήρχε στατιστικά σημαντική διαφορά στην αντιμετώπιση της παρενόχλησης ανάμεσα στα δύο φύλα. Συζητούνται περιορισμοί όπως η διακύμανση του μεγέθους του δείγματος ως προς το φύλο, καθώς και οι επιπτώσεις, συμπεριλαμβανομένης της ευαισθητοποίησης, της εκπαίδευσης του κοινού και της υποστήριξης των ατόμων που έχουν υποστεί παρενόχληση. Τέλος, συζητούνται μελλοντικές έρευνες που μπορούν να εστιάσουν στη διάκριση μεταξύ παρενόχλησης και σεξουαλικής κακοποίησης.

Αποδοχή του μύθου της αθέατης δίωξης (Stalking): Διαφορές και ομοιότητες ανάμεσα στην Αρμενία, την Ελλάδα, την Κένυα και τη Σερβία

Ντανιέλλα Ρουμπίνη Πυλαρινού, Ιωάννα Δραγάτη, Ταμάρα Ντεχεριάν, Αλεξάνδρα Κέρε Οντούμπε, Ana Stanišić, Αλίκη Κέκια
New York College

Η αθέατη δίωξη (stalking) είναι ένα σύνθετο έγκλημα που αποτελεί μέρος των διαπροσωπικών σχέσεων των ανθρώπων εδώ και αιώνες. Οι μύθοι του stalking αφορούν δυσλειτουργικές, στερεοτυπικές και λανθασμένες πεποιθήσεις για το τι είναι η παρακολούθηση, ποιοι είναι οι διώκτες, πώς επιδρά στα θύματα, τις συμπεριφορές που τη συνοδεύουν και την πραγματική φύση του εγκλήματος. Έχουν διεξαχθεί περιορισμένες διαπολιτισμικές έρευνες σχετικά με την αθέατη δίωξη. Συγκεκριμένα, στη Σερβία, στην Αρμενία και στην Κένυα δεν έχουν διεξαχθεί έρευνες σχετικά με τους μύθους της αθέατης δίωξης. Στόχος της μελέτης ήταν να εξετάσει τις πολιτισμικές διαφορές όσον αφορά

την αποδοχή του μύθου του stalking ανάμεσα σε τέσσερις χώρες: Αρμενία, Ελλάδα, Κένυα και Σερβία. Το δείγμα αποτελούνταν από 647 συμμετέχοντες και από τις τέσσερις χώρες, ηλικίας 18-73 ετών, εκ των οποίων οι 228 (35,2%) ήταν άνδρες και οι 419 (64,8%) ήταν γυναίκες. Το ερωτηματολόγιο περιλάμβανε ένα τμήμα δημογραφικών στοιχείων και μία κλίμακα αποδοχής του μύθου του stalking. Τα αποτελέσματα κατέδειξαν ότι η χώρα προέλευσης παρουσίασε διαφορετικές επιδράσεις στην αποδοχή των μύθων του stalking. Συζητούνται οι πολιτισμικές διαφορές ανά χώρα που επηρέασαν τα αποτελέσματα, παράλληλα με τις ομοιότητες ή τις διαφορές με προηγούμενες μελέτες. Προκύπτει ότι η μεγαλύτερη ευαισθητοποίηση σχετικά με την πραγματική φύση του stalking και των μύθων γύρω από αυτό είναι απαραίτητη ανά χώρα. Συζητούνται επίσης οι περιορισμοί της μελέτης και προτάσεις για μελλοντικές έρευνες που θα επικεντρώνονται σε διαφορετικά δημογραφικά δεδομένα και την ηλεκτρονική παρακολούθηση.

Παρασκευή 24 Απριλίου, 12.15-13.30

Θεματική Συνεδρία 2: Ρομά, Εκπαίδευση και Πολιτισμικά Ευαίσθητες Πρακτικές Συμπερίληψης

Προεδρεύει:

Πέννυ Παναγιωτοπούλου, *Πανεπιστήμιο Πατρών*

**Το δικαίωμα στην εκπαίδευση για παιδιά Ρομά: Θεσμοθετημένο, αλλά
μη εξασφαλισμένο. Προκλήσεις, παρεμβάσεις και προβληματισμοί**

Δέσποινα Αρώνη, 2ο Κέντρο Υγείας Σαλαμίνας

Ντανιέλλα Ρουμπίνη Πυλαρινού, New York College

Τα παιδιά Ρομά στην Ευρώπη αντιμετωπίζουν μεγαλύτερα εμπόδια πρόσβασης και παραμονής στο σχολείο σε σχέση με τα παιδιά άλλων πολιτισμικών ομάδων. Στην Ελλάδα, παρά τις θεσμικές προβλέψεις, οι δομικές ανισότητες, η φτώχεια, η έλλειψη πρόσβασης σε υπηρεσίες υγείας, ο θεσμικός ρατσισμός, τα στερεότυπα, τα γλωσσικά εμπόδια, η απουσία ταυτοποιητικών εγγράφων κ.ά. λειτουργούν ανασταλτικά για τη σχολικοποίηση των παιδιών. Στην παρούσα ανακοίνωση παρουσιάζεται ένα σύνολο δράσεων και παρεμβάσεων που υλοποιήθηκαν στη Σαλαμίνα, μέσω της οικοσυστημικής προσέγγισης, της προσέγγισης επίλυσης προβλημάτων και συμπεριφορικών τεχνικών με στόχο την ενίσχυση της σχολικής φοίτησης και την αντιμετώπιση υγειονομικών και διοικητικών εμποδίων, καθώς δεν λειτουργεί Κέντρο Κοινότητας-Παράρτημα

Ρομά στον Δήμο. Αφού καλλιεργήθηκε ισχυρή σχέση εμπιστοσύνης και αλληλοποδοχής με τα μέλη της κοινότητας, έγινε καταγραφή του πληθυσμού, τέσσερεις εμβολιαστικές καλύψεις, οφθαλμολογικές και οδοντιατρικές εξετάσεις. Μέσω διαμεσολάβησης, συνοδείας και συνηγορίας επιτεύχθηκε η αστικοδημοτική τακτοποίηση για ενήλικες και παιδιά. Πραγματοποιήθηκαν συνέργειες με Συνήγορο του Πολίτη, δικαστικές αρχές, Ειδικό Ληξιαρχείο Αθηνών, προξενεία και εξασφαλίστηκε δωρεάν δικαστική αρωγή. Βρέθηκαν σχολικές μονάδες για παιδιά που κατοικούν σε σχολικά αχαρτογράφητες περιοχές, εξασφαλίστηκε δωρεάν μεταφορά και εύρεση ειδών ένδυσης, υπόδησης και σχολικών. Λειτουργήσαν ομάδες ανάπτυξης κοινωνικών δεξιοτήτων και αλφαριθμητισμού για γυναίκες Ρομά και υπήρξε συμμετοχή στο πρόγραμμα VOICE Roma Child για τους πρώιμους γάμους μέσω του Ινστιτούτου Prolipsis και της Ένωσης Διαμεσολαβητών Ρομά. Παράλληλα, αντιμετωπίστηκαν απειλητικές και ρατσιστικές συμπεριφορές επαγγελματιών μέσω ενημερωτικών ομιλιών και συνεργασιών. Συμπερασματικά, για την προαγωγή της συμπεριληπτικής εκπαίδευσης των παιδιών Ρομά απαιτούνται πολυεπίπεδες, διατομεακές και πολιτικές παρεμβάσεις ευθυγραμμισμένες με τους στόχους βιώσιμης ανάπτυξης του ΟΗΕ.

Ψηφιακή πολυτροπική αφήγηση για την ανακύκλωση: Μια διαπολιτισμική εκπαιδευτική πρακτική με μαθητές Ρομά

Βασίλειος Μαυραγάνης, *Πανεπιστήμιο Πατρών*

Η παρούσα εργασία παρουσιάζει μια εκπαιδευτική παρέμβαση διαπολιτισμικού χαρακτήρα που υλοποιήθηκε σε τάξη πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης με τη συμμετοχή μαθητών/τριών Ρομά. Στόχος της παρέμβασης ήταν η ενίσχυση της μαθησιακής εμπλοκής, της δημιουργικότητας και της συνεργασίας μέσω της δημιουργίας ενός ψηφιακού παραμυθιού (e-book) με θέμα την ανακύκλωση και τη φροντίδα του περιβάλλοντος. Το έργο αναπτύχθηκε σε συνεργατικό ψηφιακό περιβάλλον με τη χρήση της πλατφόρμας Book Creator, όπου οι μαθητές/τριες συμμετείχαν ενεργά στη σύνθεση του κειμένου, στη δημιουργία των εικαστικών στοιχείων μέσω ζωγραφιών που παρήγαγαν οι ίδιοι, καθώς και στη δομή της ψηφιακής αφήγησης. Η διδακτική προσέγγιση στηρίχθηκε στην αξιοποίηση πολυτροπικών μέσων, όπως ο γραπτός λόγος, η εικόνα και η ψηφιακή παρουσίαση, με στόχο τη διεύρυνση των εκφραστικών δυνατοτήτων των μαθητών/τριών και την υποστήριξη της ενεργού συμμετοχής τους στη μαθησιακή διαδικασία. Μέσα από τη δημιουργική και συνεργατική διαδικασία, οι μαθητές/τριες είχαν την ευκαιρία να εκφράσουν ιδέες, να επεξεργαστούν νοήματα και να ενσωματώσουν προσωπικές και κοινωνικές εμπειρίες στην τε-

λική ψηφιακή παραγωγή. Η εμπειρία αναδεικνύει τη δυναμική των ψηφιακών πολυτροπικών εργαλείων ως μέσων συμπερίληψης και ενδυνάμωσης μαθητών/τριών από πολιτισμικά εύλωτες ομάδες και υπογραμμίζει τη σημασία της δημιουργικής ψηφιακής αφήγησης στο πλαίσιο της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης.

Πρώιμος γάμος και σχολική διαρροή στις κοινότητες Ρομά: Μια βιοηθική προσέγγιση της σύγκρουσης μεταξύ πολιτισμικής ταυτότητας και ατομικής αυτονομίας

Χαρούλα Αδαμοπούλου, *Κέντρο Κοινότητας–Παράρτημα Ρομά, Δήμος Ναυπακτίας*

Η παρούσα εισήγηση επιχειρεί μια κριτική διερεύνηση του σύνθετου φαινομένου του πρώιμου γάμου στις κοινότητες Ρομά, εστιάζοντας στην άμεση αιτιώδη συνάφειά του με την πρόωρη σχολική διαρροή και εγκατάλειψη. Σε ένα περιβάλλον έντονης κοινωνικοοικονομικής δυσπραγίας, η πρακτική αυτή αναλύεται όχι ως απλό εθιμικό κατάλοιπο, αλλά ως κεντρικός μηχανισμός αναπαραγωγής των έμφυλων ανισοτήτων και διαγενεακής διαιώνισης της φτώχειας. Μέσω της μεθοδολογικής σύζευξης της Κριτικής Θεωρίας με το κανονιστικό πλαίσιο του Αρχοκεντρικού Μοντέλου της Βιοηθικής (Beauchamp & Childress), η παρούσα ανάλυση υπερβαίνει τη στενή νομικιστική προσέγγιση. Σκοπός είναι η εμπάθυση στην οντολογική ένταση που ανακύπτει μεταξύ του σεβασμού στον πολιτισμικό σχετικισμό και της προστασίας των θεμελιωδών ατομικών δικαιωμάτων. Τα ερευνητικά πορίσματα διαρθρώνονται σε τρεις κεντρικούς άξονες: (α) Η εγκυρότητα της συγκατάθεσης των ανήλικων αποδομείται υπό το πρίσμα της σχεσιακής αυτονομίας (Mackenzie & Stoljar). Η φαινομενική βούληση ερμηνεύεται ως προϊόν προσαρμοστικών προτιμήσεων (adaptive preferences), οι οποίες διαμορφώνονται αναπόφευκτα εντός ενός πλαισίου δομικών περιορισμών και απουσίας εναλλακτικών βιοτικών επιλογών. (β) Η σχολική εγκατάλειψη επανανοηματοδοτείται ως οξεία μορφή δομικής βίας (Galtung), καθώς παραβιάζει κατάφωρα την αρχή της μη βλάβης, επιφέροντας μη αναστρέψιμο κόστος ευκαιρίας. (γ) Η πολιτειακή ουδετερότητα, η οποία συχνά καλύπτεται πίσω από το πρόσχημα της πολιτισμικής αναγνώρισης, ελέγχεται κριτικά ως παραβίαση της διανεμητικής δικαιοσύνης (Fraser), καθότι νομιμοποιεί σιωπηρά τον αποκλεισμό από τα κοινωνικά αγαθά. Συμπερασματικά, προτείνεται η υιοθέτηση στρατηγικών ενίσχυσης της δραστηριότητας (agency), όπως η συμμετοχική έρευνα δράσης και η λειτουργία ευέλικτων δομών –Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας– με στόχο την άρση της δομικής βλάβης και την κατοχύρωση της αυτοδιάθεσης, διαφυλάσσοντας παράλληλα την πολιτισμική ταυτότητα.

Παρασκευή 24 Απριλίου, 16.00-17.30

Θεματική Συνεδρία 3: Διαπολιτισμική Εκπαίδευση και Σχολικό Κλίμα Ένταξης

Προεδρεύει:

Νικόλαος Μάνεσης, Πανεπιστήμιο Πατρών

Κοινωνική ένταξη παιδιών-προσφύγων στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση: Πρακτικές και προκλήσεις

Νικόλαος Μάνεσης, Ιωάννα Βαρουχάκη

Πανεπιστήμιο Πατρών

Η βίαιη απομάκρυνση και απέλαση των ασυνόδευτων παιδιών προσφύγων και μεταναστών είναι ένα σοβαρό παγκόσμιο θέμα που απαιτεί την προστασία των δικαιωμάτων τους. Στην Ελλάδα, η εκπαιδευτική πολιτική δίνει μεγάλη έμφαση στην ένταξη αυτών των ευάλωτων μαθητών, καθώς στόχος είναι να διασφαλιστεί το δικαίωμα στην εκπαίδευση για όλους. Η υιοθέτηση της διαπολιτισμικής προσέγγισης στην εκπαίδευση αποσκοπεί στην άρση των ανισοτήτων και στην ουσιαστική ενσωμάτωση μαθητών που φέρουν εκπαιδευτικές, κοινωνικές, μορφωτικές ή πολιτιστικές ιδιαιτερότητες στο γενικό σχολικό πλαίσιο. Η Φαινομενολογία τονίζει ότι ο ενεργός άνθρωπος αντιλαμβάνεται την κοινωνική πραγματικότητα, αφού την ερμηνεύσει και τη διαμορφώσει με βάση τη δική του υποκειμενική οπτική. Μέσα από αυτήν την υποκειμενική ανακατασκευή, ο άνθρωπος δίνει νόημα στις ενέργειές του και στις αλληλεπιδράσεις του με τους άλλους. Η παρούσα μελέτη συλλέγει δεδομένα στον χώρο σχολικών μονάδων πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, στις οποίες φοιτούν παιδιά πρόσφυγες, με σκοπό την καταγραφή των εκπαιδευτικών πρακτικών για την κοινωνική τους ένταξη. Το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν 10 εκπαιδευτικοί, οι οποίοι εμπλέκονται στην εκπαίδευση των παιδιών προσφύγων, από διάφορες θέσεις ευθύνης. Από τα ευρήματα προκύπτει ότι στο ζήτημα της κοινωνικής ένταξης των παιδιών προσφύγων τα αποτελέσματα είναι θετικά. Τα παιδιά πρόσφυγες, ακόμα και αν οι οικογένειές τους δεν είναι υποστηρικτικές προς το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα, επιθυμούν να παρακολουθήσουν το σχολείο επειδή επιζητούν να αποκτήσουν παρέες, φίλιες και να ξεχάσουν τις δύσκολες συνθήκες διαβίωσής τους. Η έρευνα ανέδειξε επίσης ότι η κοινωνική ένταξη των παιδιών προσφύγων πραγματοποιείται με πολύ μεγάλη επιτυχία όταν φοιτούν στο πρωινό σχολείο σε τμήματα ΖΕΠ.

Χαρτογραφώντας το διαπολιτισμικό σχολικό κλίμα: Μια μελέτη περίπτωσης για τον ρόλο του διαλόγου και των σχέσεων στο σχολείο

Βασιλική Ευθυμίου, Ευγενία Αρβανίτη

Πανεπιστήμιο Πατρών

Στο σύγχρονο, γεμάτο προκλήσεις πλαίσιο της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης η έμφαση στη βελτίωση των σχέσεων του μαθητικού πληθυσμού αποτελεί προτεραιότητα για την εκπαιδευτική πολιτική των σχολικών μονάδων. Οι σχέσεις σκιαγραφούνται ως απότοκο του βαθμού ενσυναίσθησης και σεβασμού στη διαφορετικότητα του Άλλου μέσα από διαδικασίες διαπροσωπικής αλληλεπίδρασης και αντικατοπτρίζονται στην αίσθηση του κλίματος που βιώνει η σχολική κοινότητα. Το σχολικό κλίμα, ως ένα πολυδιάστατο κοινωνικό και παιδαγωγικό κατασκεύασμα, διαμορφώνεται από τις αντιλήψεις, τις στάσεις και τις αλληλεπιδράσεις των μελών του σχολείου και συνδέεται άμεσα με τη μαθησιακή εμπειρία, την αίσθηση του ανήκειν και τη συμπερίληψη όλων των μαθητών. Για την ανάπτυξη σχέσεων αλληλεπίδρασης που προωθούν τη συμπερίληψη, προϋπόθεση καθίσταται η ικανότητα πραγμάτωσης του διαλόγου των ομοτίμων. Ο λόγος γίνεται για τον διαπολιτισμικό διάλογο ο οποίος, σύμφωνα με τη Λευκή Βίβλο (2008) του Συμβουλίου της Ευρώπης, νοείται ως «η διαδικασία που περιλαμβάνει την ανοιχτή και με σεβασμό ανταλλαγή απόψεων μεταξύ ατόμων και ομάδων με διαφορετικό εθνικό, πολιτισμικό, θρησκευτικό, γλωσσικό υπόβαθρο και κληρονομιά στη βάση της αμοιβαίας κατανόησης και του σεβασμού». Η παρούσα εργασία αποσκοπεί στη χαρτογράφηση του διαπολιτισμικού σχολικού κλίματος μέσα από τη μελέτη περίπτωσης ενός διαπολιτισμικού σχολείου στην Ελλάδα. Η μεθοδολογία που υιοθετείται είναι μεικτή, με συνδυασμό ποσοτικών και ποιοτικών δεδομένων (ερωτηματολόγια και συνεντεύξεις). Τα ποσοτικά δεδομένα σκιαγραφούν το γενικότερο σχολικό κλίμα από την οπτική του μαθητικού πληθυσμού, ενώ τα ποιοτικά φωτίζουν τους μηχανισμούς μέσω των οποίων ο διάλογος συμβάλλει στη διαμόρφωση του σχολικού κλίματος. Τα ευρήματα σκοπεύουν να αναδείξουν τη σημασία του διαλόγου ως βασικού παιδαγωγικού εργαλείου για την επίτευξη της σχολικής συνοχής.

Γνώσεις και αντιλήψεις εκπαιδευτικών για την κυριοχειρία: Διαπολιτισμικά δεδομένα από Βέλγιο, Ελλάδα, και Σερβία

Αναστασία Κωνσταντίνα Παπαδοπούλου^{1,2}, Μαριέττα Παπαδάτου-Παστού^{1,3}

¹ *Ίδρυμα Ιατροβιολογικών Ερευνών της Ακαδημίας Αθηνών*

² *Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής*

³ *Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών*

Ο εγγραμματισμός για την κυριοχειρία (handedness literacy) αναφέρεται στο σύνολο των γνώσεων, αντιλήψεων, και πρακτικών που διαθέτουν οι εκπαιδευτικοί σχετικά με την κυριοχειρία και ειδικότερα με την αριστεροχειρία. Παρότι αποτελεί κρίσιμο στοιχείο της εκπαιδευτικής νευροεπιστήμης, παραμένει σημαντικά υπομελετημένος. Ο εγγραμματισμός για την κυριοχειρία περιλαμβάνει τόσο την κατανόηση της νευροαναπτυξιακής φύσης της αριστεροχειρίας όσο και την παιδαγωγική, πρακτική, και ψυχοκοινωνική υποστήριξη που παρέχεται στους αριστερόχειρες μαθητές, συμβάλλοντας στη βελτίωση της εργονομίας της τάξης και στη μείωση του κοινωνικού στίγματος. Η παρούσα έρευνα εξετάζει για πρώτη φορά σε διαπολιτισμικό πλαίσιο το επίπεδο εγγραμματισμού για την κυριοχειρία εκπαιδευτικών από την Ελλάδα ($n = 273$), τη Σερβία ($n = 365$), και το Βέλγιο ($n = 213$), υιοθετώντας μεικτή μεθοδολογική προσέγγιση. Τα ποιοτικά δεδομένα από Έλληνες και Σέρβους εκπαιδευτικούς ανέδειξαν πολιτισμικές διαφοροποιήσεις, αλλά και γενικά υποστηρικτικές στάσεις απέναντι στους αριστερόχειρες μαθητές. Ωστόσο, τα ποσοτικά αποτελέσματα και από τις τρεις χώρες αποκάλυψαν σημαντικές γνωστικές παρανοήσεις, όπως η εσφαλμένη σύνδεση της αριστεροχειρίας με αυξημένη νοημοσύνη ή η υπερβολική συσχέτισή της με τον αυτισμό και τη δυσλεξία. Αντίθετα με την αρχική υπόθεση, οι αριστερόχειρες εκπαιδευτικοί δεν παρουσίασαν υψηλότερο επίπεδο γραμματισμού σε σχέση με τους δεξιόχειρες. Επιπλέον, οι συμμετέχοντες υπερεκτίμησαν συστηματικά το ποσοστό αριστεροχειρίας στον γενικό πληθυσμό. Η πλειονότητα των εκπαιδευτικών αναγνώρισε την ανάγκη περαιτέρω επιμόρφωσης, υπογραμμίζοντας τη σημασία ένταξης της θεματικής της κυριοχειρίας στην αρχική και συνεχιζόμενη εκπαίδευση των εκπαιδευτικών, με ιδιαίτερη διαπολιτισμική ευαισθησία.

Η κατασκευή της σχολικής αποτυχίας στον λόγο των μελών της μουσουλμανικής μειονότητας της οδού Άβαντος στην Αλεξανδρούπολη: Από την τυπική πολιτική ισότητα στις άτυπες στρατηγικές επιβίωσης Φωτεινή Κωνσταντίνου, Αντώνιος Σαπουντζής

Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Η παρούσα εισήγηση διερευνά τον τρόπο με τον οποίο μέλη της μουσουλμανικής μειονότητας της Θράκης κατασκευάζουν τη σχολική αποτυχία μέσα από τον λόγο τους, εντάσσοντάς τη σε ένα πλαίσιο θεσμικής αδικίας και διαρθρωτικών ανισοτήτων. Για τους σκοπούς της έρευνας πραγματοποιήθηκαν 37 ημιδομημένες συνεντεύξεις με ανοικτές ερωτήσεις σε μειονοτικούς. Οι συνεντεύξεις αναλύθηκαν με τη μέθοδο της ανάλυσης λόγου (Potter & Wetherell, 1987), καθώς μέσω της ανάλυσης λόγου μπορούμε να εξετάσουμε μία ποι-

κιλία από διαφορετικές λεκτικές συνδιαλλαγές. Τα ευρήματα δείχνουν ότι οι συμμετέχοντες δεν αποδίδουν την αποτυχία σε προσωπικά χαρακτηριστικά ή ικανότητες –σύμφωνα με τα μοντέλα της θεωρίας της απόδοσης– αλλά τη νοσηματοδοτούν ως εξωτερική, συστημική και προϊόν διακρίσεων και ανεπαρκούς εκπαιδευτικής πολιτικής. Η έλλειψη ουσιαστικής γλωσσικής και μαθησιακής υποστήριξης βιώνεται ως μορφή εκπαιδευτικού αποκλεισμού. Οι αφηγήσεις τους αναδεικνύουν φαινόμενα στιγματισμού, αποκλεισμού και απαξίωσης της μητρικής γλώσσας και του γλωσσικού κεφαλαίου των μαθητών. Συχνά μάλιστα ο εκπαιδευτικός αυτός αποκλεισμός εγείρει ζητήματα ταυτότητας στους μειονοτικούς, αφού επιστρατεύουν άλλη μορφή ταυτότητας προκειμένου να αποκτήσουν πρόσβαση σε εκπαιδευτικά προνόμια (π.χ. δωρεάν μαθήματα για μαθητές Ρομά). Σκοπός της παρούσας εισήγησης είναι να εξεταστεί το πώς οι εμπειρίες αποκλεισμού επηρεάζουν την εκπαιδευτική πορεία και τη συγκρότηση ταυτότητας των μειονοτικών, αλλά και το πώς κατασκευάζουν στον λόγο τους οι μειονοτικοί τις άτυπες στρατηγικές επιβίωσης (π.χ. υιοθέτηση εναλλακτικών ταυτοτήτων) για την πρόσβαση σε εκπαιδευτικά οφέλη. Τα ευρήματα σηματοδοτούν την ανάγκη για βαθιά διαπολιτισμική μεταρρύθμιση.

Παρασκευή 24 Απριλίου, 19.00-20.00

Προσκεκλημένη Ομιλία 1

Η ανάδυση του κοινωνικού νοήματος μέσα από διαφορετικά επίπεδα ανάλυσης: Από τις καθολικές δομές στην ερμηνεία των ατομικών πράξεων
Γιάννης Αδαμόπουλος, *Grand Valley State University, USA*

Από τη φύση της, η Διαπολιτισμική Ψυχολογία πραγματεύεται φαινόμενα που εκδηλώνονται σε διαφορετικά επίπεδα αφαίρεσης και γενίκευσης (π.χ. στο άτομο και στον πολιτισμό). Ωστόσο, αν και ο κλάδος έχει αναπτύξει σύνθετα πολυεπίπεδα στατιστικά μοντέλα για να αντιμετωπίσει τα προβλήματα σχετικά με την εξαγωγή συμπερασμάτων που αφορούν τα χαρακτηριστικά μιας ομάδας με βάση ατομικά δεδομένα, το θεωρητικό μας έργο δεν έχει εξελιχθεί ανάλογα προς αυτή την κατεύθυνση. Με άλλα λόγια, δεν έχουμε πάντα αξιοποιήσει τις ευκαιρίες που προσφέρει η θεμελιώδης αλληλεπίδραση μεταξύ ατομικών και πολιτισμικών διεργασιών προκειμένου να οικοδομήσουμε θεωρίες σε πολλαπλά επίπεδα. Για παράδειγμα, πολλοί ερευνητές προσπαθούν ακόμα να κατανοήσουν αν ο ατομισμός και η συλλογικότητα εμφανίζονται και έχουν την ίδια μορφή τόσο στο ατομικό όσο και στο πολιτισμικό επίπεδο. Τα τελευταία χρόνια, το έργο μου έχει επικεντρωθεί στο ερώτημα αν

οι ψυχολογικές δομές που σχετίζονται με το νόημα της κοινωνικής συμπεριφοράς εμφανίζονται καθολικά ή αν εξαρτώνται από τον πολιτισμό ή/και αν εμφανίζονται στο επίπεδο της ατομικής κοινωνικής νόησης. Θα παρουσιάσω μια επισκόπηση αυτής της προσέγγισης, εστιάζοντας σε τρία επίπεδα (από το πιο αφηρημένο προς το συγκεκριμένο): (α) την καθολική δομή, δηλαδή τις θεμελιώδεις διαστάσεις της κοινωνικής συμπεριφοράς· (β) τα πολιτισμικά πρότυπα των διαπροσωπικών σχέσεων· και (γ) τις γνωστικές διεργασίες που εμπλέκονται στην εννοιολογική κατασκευή μοναδικών διαπροσωπικών γεγονότων. Το καθολικό επίπεδο εξετάζει τα κοινά πολιτισμικά χαρακτηριστικά του κοινωνικού νοήματος. Το πολιτισμικό επίπεδο σχετίζεται με την εμφάνιση συγκεκριμένων προτύπων κοινωνικών σχέσεων και συνδέεται θεωρητικά με τη μελέτη του ατομισμού και της συλλογικότητας. Τέλος, στο ατομικό επίπεδο μπορούμε να διερευνήσουμε την αντίληψη συγκεκριμένων διαπροσωπικών αλληλεπιδράσεων και να εμπλουτίσουμε τις τρέχουσες θεωρίες για την κατανόηση των γεγονότων.

Σάββατο 25 Απριλίου

Σάββατο 25 Απριλίου, 09.00-10.30

Θεματική Συνεδρία 4: *Ευαλωτότητα και Παρέμβαση σε Διαπολιτισμικά Συμφραζόμενα: Παιδιά, Οικογένειες και Επαγγελματίες*

Προεδρεύει:

Βασίλης Παυλόπουλος, *Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών*

Πολιτισμικό υπόβαθρο και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες: Μια πολιτισμικά ευαίσθητη παρέμβαση για την ενίσχυση της εποικοδομητικής συμμετοχής ενός «αόρατου» πληθυσμού

Αικατερίνη Γεωργαντή^{1,2}, Νεκτάριος Γεωργαλής², Ελευθερία Παυλίδη², Βασίλης Παυλόπουλος¹

¹ *Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών*

² *9ο Ειδικό Δημοτικό Σχολείο Αθηνών*

Ο μαθητικός πληθυσμός με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες και ποικίλο (μεταναστευτικό ή προσφυγικό) πολιτισμικό υπόβαθρο συγκροτεί μία διαθεματικά ευάλωτη και συχνά «αόρατη» ομάδα, καθώς η αναπηρία και η πολιτισμική/γλωσσική ποικιλομορφία αλληλεπιδρούν, προκαλώντας πρόσθετα εμπόδια στην κοινωνική ένταξη και την εποικοδομητική συμμετοχή τους στο σχολικό πλαίσιο. Η Διαταραχή Αυτιστικού Φάσματος (ΔΑΦ) αποτελεί μια σύνθετη νευροαναπτυξιακή κατάσταση που χαρακτηρίζεται από επίμονες δυσκολίες στην κοινωνική αλληλεπίδραση, την επικοινωνία και συνολικά την εποικοδομητική συμμετοχή. Οι παράμετροι αυτές, μεταξύ άλλων, αποτελούν σημαντικό εμπόδιο στην κοινωνικοποίηση των ατόμων με ΔΑΦ στο σχολικό περιβάλλον. Η παρούσα έρευνα έχει ως στόχο να διερευνήσει την αποτελεσματικότητα μιας πολιτισμικά ευαίσθητης, διαφοροποιημένης παρέμβασης, βασισμένης στις αρχές της Εφαρμοσμένης Ανάλυσης Συμπεριφοράς, για την ενίσχυση της εποικοδομητικής συμμετοχής μαθητών με ΔΑΦ και ποικίλα πολιτισμικά υπόβαθρα στις διαστάσεις της εποικοδομητικής συμμετοχής. Τα συμμετέχοντα άτομα ήταν τέσσερις μαθητές ηλικίας 12-14 ετών. Το υλικό και οι δραστηριότητες που χρησιμοποιήθηκαν ως πλαίσιο (context) της παρέμβασης αξιοποίησαν τη μουσική και ήταν πολιτισμικά ευαίσθητα, σε αντιστοιχία με το μαθησιακό προφίλ των συμμετεχόντων. Εφαρμόστηκε πειραματικός σχεδιασμός πολλαπλής γραμμής βάσης μεταξύ των υποκειμένων, ο οποίος είναι κατάλληλος για την

αξιολόγηση της επίδρασης παρεμβάσεων σε μικρό αριθμό συμμετεχόντων, χωρίς να απαιτείται η απόσχυση της παρέμβασης (reversal) για την επιβεβαίωση της αιτιώδους σχέσης. Η επεξεργασία των δεδομένων έγινε μέσω οπτικής ανάλυσης των γραφικών παραστάσεων, η οποία είναι συμβατή με ατομικούς πειραματικούς σχεδιασμούς. Για τον υπολογισμό του μεγέθους επίδρασης της παρέμβασης υπολογίστηκε ο δείκτης Ταυ-*U*. Σύμφωνα με τα προκαταρκτικά αποτελέσματα, φαίνεται να παρατηρείται αύξηση στη συχνότητα εκδήλωσης ορισμένων βασικών διαστάσεων της εποικοδομητικής συμμετοχής των μαθητών, όπως είναι η κοινή προσοχή και η συμμετοχή στο συνεργατικό παιχνίδι. Τα ευρήματα αυτά υπογραμμίζουν τη σημασία πολιτισμικά ανταποκρινόμενων παρεμβάσεων για μαθητές με πολλαπλή ευαλωτότητα στο ελληνικό πλαίσιο της ειδικής αγωγής.

Από την αναπτυξιακή αναπηρία στις ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες σε διαπολιτισμικά συμφραζόμενα: Αφηγήσεις γονέων και επαγγελματιών
Βασίλης Παυλόπουλος^{1,2}, Αικατερίνη Γεωργαντή^{1,2}, Δήμητρα Κοντού¹, Ευφροσύνη-Στυλιανή Κυριακού¹, Ελευθερία Παυλίδη², Νεκτάριος Γεωργαλής²

¹ *Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών*

² *9ο Ειδικό Δημοτικό Σχολείο Αθηνών*

Η παρούσα μελέτη διερευνά τους τρόπους με τους οποίους η αναπτυξιακή αναπηρία και οι συνακόλουθες ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες νοηματοδοτούνται, αξιολογούνται και πλαισιώνονται σε διαπολιτισμικά συμφραζόμενα, εστιάζοντας συγκριτικά στον λόγο γονέων παιδιών με αναπτυξιακή διαταραχή και ετερογενείς πολιτισμικές αναφορές, αφενός, και στον λόγο επαγγελματιών που εργάζονται στην εκπαίδευση και υποστήριξη των παιδιών αυτών, αφετέρου. Η έρευνα υιοθετεί ποιοτικό σχεδιασμό, βασισμένο σε εννέα ημιδομημένες συνεντεύξεις με γονείς και τρεις ομάδες εστίασης με επαγγελματίες. Στα δεδομένα εφαρμόστηκε αναστοχαστική θεματική ανάλυση, σε συγκριτικό και διαλογικό πλαίσιο. Τα αποτελέσματα οργανώνονται γύρω από τέσσερις συγκριτικούς θεματικούς άξονες: (α) Νοηματοδότηση της αναπτυξιακής αναπηρίας και των ειδικών εκπαιδευτικών αναγκών, (β) εννοιοδότηση και δείκτες της «προόδου», (γ) ρόλος της διαπολιτισμικότητας στις διαδικασίες κατανόησης και αξιολόγησης, και (δ) συνεργασία και λήψη αποφάσεων. Διαπιστώθηκε ότι οι γονείς τείνουν να νοηματοδοτούν την αναπτυξιακή αναπηρία ως βιωμένη, καθημερινή και σχεσιακή εμπειρία, δίνοντας έμφαση σε μικρές αλλαγές και μορφές αυτονομίας, ενώ οι επαγγελματίες αναφέρονται κυρίως στις ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ως αντικείμενο αξιολόγησης και θεσμικής απόφασης. Η διαπολιτισμικότητα εμφανίζεται ως σιωπηρό υπόστρωμα εμπειρίας στον λόγο

των γονέων και ως ρητά ονοματισμένους παράγοντας πολυπλοκότητας στον λόγο των επαγγελματιών. Η μελέτη αναδεικνύει την ύπαρξη ασύμμετρων αλλά αλληλεξαρτώμενων τρόπων νοσηματοδότησης της αναπτυξιακής αναπηρίας και των συνακόλουθων ειδικών εκπαιδευτικών αναγκών στα διαπολιτισμικά συμφραζόμενα του σύγχρονου ελληνικού σχολείου και αναδεικνύει τη σημασία για πολιτισμικά ευαίσθητες και διαλογικές προσεγγίσεις στη συνεργασία μεταξύ θεσμών της πολιτείας και οικογενειών με ποικίλα πολιτισμικά υπόβαθρα.

Επαγγελματική εξουθένωση εργαζομένων με προσφυγικούς πληθυσμούς: Ο ρόλος των συνθηκών εργασίας, των εργασιακών πόρων και του νοήματος ζωής

Αουρόρα Λόγκα, Βασίλης Παυλόπουλος

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η παρούσα μελέτη εξετάζει την επίδραση της εργασιακής επιβάρυνσης, των εργασιακών πόρων και του νοήματος ζωής στην επαγγελματική εξουθένωση και την ψυχολογική δυσφορία εργαζομένων με προσφυγικούς πληθυσμούς στην Ελλάδα. Η έρευνα ενσωματώνει θεωρητικά μοντέλα επαγγελματικής εξουθένωσης και τις έννοιες της κόπωσης συμπίνοιας, του δευτερογενούς τραυματικού στρες και της δευτερογενούς τραυματοποίησης. Το δείγμα αποτέλεσαν 201 επαγγελματίες. Τα δεδομένα συλλέχθηκαν με τη χορήγηση της Γενικής Κλίμακας Ψυχικής Υγείας (Goldberg, 1972), του Ερωτηματολογίου Επαγγελματικής Εξουθένωσης (Maslach & Jackson, 1986), του Ερωτηματολογίου Νοήματος Ζωής (Steger et al., 2006) και αυτοσχέδιων κλιμάκων για τη μέτρηση της εργασιακής επιβάρυνσης και των εργασιακών πόρων. Τα αποτελέσματα επιβεβαιώνουν ότι η εργασιακή επιβάρυνση συσχετίζεται θετικά με την επαγγελματική εξουθένωση και την ψυχολογική δυσφορία, ενώ οι εργασιακοί πόροι και το νόημα ζωής συσχετίζονται αρνητικά, λειτουργώντας προστατευτικά για ορισμένες εκφάνσεις τους. Βάσει αναλύσεων ρύθμισης, η ύπαρξη εργασιακών πόρων μετριάξει τη σχέση της εργασιακής επιβάρυνσης με την ψυχολογική δυσφορία και την αποπροσωποποίηση, αλλά όχι με τη συναισθηματική εξάντληση, ενώ εξουδετερώνει την επίδραση της εργασιακής επιβάρυνσης στην έλλειψη προσωπικών επιτευγμάτων. Η παρουσία νοήματος ζωής μετριάξει τη σχέση της εργασιακής επιβάρυνσης με την ψυχολογική δυσφορία, τη συναισθηματική εξάντληση και την αποπροσωποποίηση, αλλά όχι με την έλλειψη προσωπικών επιτευγμάτων. Τέλος, η αναζήτηση νοήματος ζωής μετριάξει τη σχέση της εργασιακής επιβάρυνσης με την ψυχολογική δυσφορία, την αποπροσωποποίηση και την έλλειψη προσωπικών επιτευγμάτων, αλλά όχι με τη συναισθηματική εξάντληση. Τα ευρήματα υπογραμμίζουν την

ανάγκη ενίσχυσης των προστατευτικών παραγόντων που θωρακίζουν τη λειτουργικότητα των εργαζομένων, διευρύνοντας παράλληλα τη σχετική βιβλιογραφία και εισάγοντας προτάσεις για στοχευμένες παρεμβάσεις στο πεδίο.

Δραματοθεραπεία και διαπολιτισμικότητα: Το παραμύθι «Οι Αλλιώτικοι Μικροί Γονείς Μου» ως θεραπευτικό εργαλείο

Φωτεινή Μουτάφη, Ελίνα Ψύλλα

Πανελλήνια Επαγγελματική Ένωση Δραματοθεραπείας και Παιγνιοθεραπείας

Η δραματοθεραπεία αποτελεί μία αυτοτελή ψυχοθεραπευτική προσέγγιση που βασίζεται στη δημιουργικότητα, τον συμβολισμό και τη βιωματική πράξη, αξιοποιεί θεατρικές τεχνικές και διευκολύνει την έκφραση του συναισθήματος, την αναζήτηση εναλλακτικών τρόπων δράσης και τη σύνδεση με την προσωπική διαδρομή του ατόμου, αλλά και τη συλλογική εμπειρία. Βασισμένη σε θεωρητικούς, όπως η Sue Jennings, ο Robert Landy και ο Phil Jones, η δραματοθεραπεία παρέχει τον ασφαλή «ενδιάμεσο» χώρο, όπου τα άτομα έχουν την ευκαιρία να επεξεργαστούν την εμπειρία τους μέσα στη συμβολική, δραματική πραγματικότητα, πέρα από την πραγματικότητα της καθημερινής ζωής. Σε σχέση με τη Διαπολιτισμική Ψυχολογία, οι δραματοθεραπευτικές τεχνικές μπορούν να εφαρμοστούν αποτελεσματικά, ενθαρρύνοντας την ανάδυση διάφορων πολιτισμικών βιωμάτων και αφηγήσεων, ενισχύοντας την αίσθηση του ανήκειν, την αναγνώριση πολιτισμικών χαρακτηριστικών και ταυτοτήτων και την επεξεργασία πολιτισμικών μεταβάσεων. Η χρήση παραμυθιών, ιστοριών και μύθων διευκολύνει τη δημιουργία ενός κοινού τόπου ανάμεσα σε διαφορετικές πολιτισμικές καταβολές, επιτρέποντας τη διαπολιτισμική επικοινωνία. Στην εισήγηση θα αξιοποιηθεί το παραμύθι «Οι Αλλιώτικοι Μικροί Γονείς Μου» του Ζενό Σουόρντερ (εκδ. Μάρτης, 2025) ως μία πρόταση θεραπευτικού εργαλείου σε διαπολιτισμικά πλαίσια. Το παραμύθι αυτό σχετίζεται με τη διαφορετικότητα και την αποδοχή, με ζητήματα που έχουν να κάνουν με τη μετανάστευση, τη δυσκολία προσαρμογής στο νέο περιβάλλον και την οικογένεια ως κεντρικό πυρήνα, και μπορεί να δουλευτεί σε επίπεδο πρόληψης, ψυχοκοινωνικής παρέμβασης και ψυχοθεραπείας, τόσο σε παιδιά όσο και σε ενήλικες. Θα παρουσιαστεί το βασικό θεωρητικό πλαίσιο της δραματοθεραπείας και θα δοθούν παραδείγματα, μέσα από σύντομη βιωματική δράση, εφαρμογών του παραμυθιού σε ομάδες με διαφορετικό πολιτισμικό υπόβαθρο. Στόχος είναι η διεύρυνση δεξιοτήτων και εργαλείων, μέσω της δραματοθεραπείας, των ατόμων που έρχονται σε επαφή με διαφορετικούς πολιτισμούς, ώστε να επιτευχθεί η συμπερίληψη και η κατανόηση της διαπολιτισμικής εμπειρίας.

Σάββατο 25 Απριλίου, 11.00-12.30**Συμπόσιο 1: *Ικανοποίηση από τη Ζωή σε σχέση με Προσωπικές Αξίες, Κοινωνικά Αξιώματα, Διαστάσεις Εαυτού και Φιλοκοινωνική Συμπεριφορά***

Οργάνωση: Αικατερίνη Γκαρή, *Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών*
Συζήτηση: Κώστας Μυλωνάς, *Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών*

Η ικανοποίηση από τη ζωή και η ευημερία είναι παράγοντες που φαίνεται να σχετίζονται με ποικίλες διαστάσεις του εαυτού, παράγοντες προσαρμογής, καθώς και αξιολογικές και αξιωματικές πεποιθήσεις για την κοινωνική ζωή. Ειδικότερα, πρόκειται για παράγοντες όπως οι προσωπικές αξίες αυτεξύψωσης, αυτοβελτίωσης, ανοικτότητας στην αλλαγή και συντηρητικότητας, την αντιλαμβανόμενη σχέση ατόμου και κοινωνικών θεσμών, καθώς και κοινωνικές πεποιθήσεις που μεταβιβάζονται ή τροποποιούνται μεταξύ γενεών, σε συνδυασμό με τις τεχνολογικές εξελίξεις και τον ρόλο του διαδικτύου στη ζωή. Εκτός αυτών, σε πολλά εμπειρικά ευρήματα έχει φανεί ότι η θρησκευτικότητα διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στην αντιλαμβανόμενη αίσθηση ευεξίας και ικανοποίησης στη ζωή σε διαφορετικά πολιτισμικά πλαίσια και σε συσχέτιση με μεταβλητές αυτοαξιολόγησης. Το συγκεκριμένο συμπόσιο έχει ως επίκεντρο τις έννοιες των κοινωνικών αξιωμάτων και των προσωπικών αξιών, με βάση δύο καθιερωμένα διαπολιτισμικά εργαλεία, το αναθεωρημένο Ερωτηματολόγιο Κοινωνικών Αξιωμάτων (SAS II) και το αναθεωρημένο Ερωτηματολόγιο Προσωπικών Αξιών (PVQ-R). Μέσω των ερωτηματολογίων αυτών διερευνά τις προηγούμενες συσχετίσεις σε ενδοπολιτισμικό και διαπολιτισμικό επίπεδο, στην προοπτική της ατομικής θετικής λειτουργικότητας και της ευημερίας.

Προσωπικές αξίες, διαστάσεις αυτοαξιολόγησης και ικανοποίηση από τη ζωή

Αικατερίνη Γκαρή, *Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών*

Στη μελέτη που παρουσιάζεται διερευνάται η ικανοποίηση από τη ζωή (Diener, 1985) νέων ενηλίκων στην Ελλάδα και πώς σχετίζεται με τις προσωπικές αξίες (PVQ-R. Schwartz et al., 2017), τη θρησκευτικότητα και διαστάσεις αυτοαξιολόγησης όπως είναι η γενική αυτοαποτελεσματικότητα (Chen et al., 2001), η μεταγνωστική γενική αυτοαποτελεσματικότητα (Mrvoljak et al., under review) και τέσσερις διαστάσεις προσωπικότητας που συνεισφέρουν στην προσαρμογή (αρνητική αυτοεκτίμηση, αρνητική αυτεπάρκεια, συναισθηματική αστά-

θεια και αρνητική κοσμοθεώρηση), από τη θεωρία του Rohner (IPARtheory, Rohner, 2005). Τα δεδομένα συλλέχθηκαν μέσω ηλεκτρονικής χορήγησης ερωτηματολογίου από 706 νέους ενήλικες, με σκοπό: (α) την ανάδειξη της δομής των προσωπικών αξιών συνοδευόμενων από τη θρησκευτικότητα, δύο μετρήσεις αυτοαξιολόγησης (γενική αυτοαποτελεσματικότητα και μεταγνωστική γενική αυτοαποτελεσματικότητα) και την ικανοποίηση από τη ζωή, σε συνδυασμό με τις τέσσερις μετρήσεις ψυχολογικής προσαρμοστικότητας του Rohner, και (β) τη διερεύνηση των αιτιακών διαδρομών από τις μετρήσεις αυτοαξιολόγησης και θρησκευτικότητας στην ικανοποίηση από τη ζωή με τη διαμεσολάβηση των υπερκείμενων προσωπικών αξιών και τη συνύπαρξη διαστάσεων ψυχολογικής προσαρμοστικότητας. Τα αποτελέσματα φαίνεται να υποστηρίζουν, μέσω επιβεβαιωτικής ανάλυσης παραγόντων, τη δομή των τεσσάρων υπερκείμενων διαστάσεων προσωπικών αξιών –αυτεξύψωσης, αυτοβελτίωσης, ανοικτότητας στην αλλαγή και συντηρητικότητας– σε συνδυασμό με τις μετρήσεις προσαρμοστικότητας, τις διαστάσεις αυτοαξιολόγησης και ικανοποίησης από τη ζωή και να αναδεικνύουν μικρή και μερική διαμεσολαβητική επίδραση των προσωπικών υπερκείμενων αξιών αυθυπέμβασης και αυτοβελτίωσης στη σχέση μεταξύ της γενικής αυτοαποτελεσματικότητας και της ικανοποίησης από τη ζωή. Αντίστοιχο εύρημα εντοπίζεται στη σχέση θρησκευτικότητας και ικανοποίησης από τη ζωή με τη διαμεσολάβηση της αυθυπέμβασης.

Παραγοντική δομή των προσωπικών αξιών (PVQ-R) στην Ελλάδα: Συγκριτική μελέτη ως προς τέσσερις άλλες χώρες μέσω πολυμεταβλητής μοντελοποίησης

Κώστας Μυλωνάς, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Για τη βάση δεδομένων που προέκυψαν από τους 706 νέους ενήλικες στην Ελλάδα επιχειρήθηκε σύγκριση με αποτελέσματα προηγούμενων ερευνών για τις προσωπικές αξίες PVQ-R σε Ιταλία, Ρωσία, ΗΠΑ και Πολωνία ($N = 1.857$). Επιδιώχθηκε: (α) η διερεύνηση της παραγοντικής δομής στα δεδομένα των τεσσάρων χωρών κατ' αντιδιαστολή με τα ελληνικά δεδομένα και (β) η κατ' αντιδιαστολή συναπεικόνιση των συστημάτων προσωπικών αξιών των τεσσάρων χωρών και των ελληνικών δεδομένων στο επίπεδο των 19 αξιών μέσω πολυδιάστατης γεωμετρικής βαθμονόμησης ομοιοτήτων με τριγωνομετρική μετατροπή. Οι αναλύσεις για τις 19 προσωπικές αξίες δεν υποστήριξαν μία σαφή παραγοντική δομή τόσο για τα δεδομένα των τεσσάρων χωρών, όσο και για τα ελληνικά δεδομένα. Αντίθετα, αναδείχθηκαν παρόμοια συστήματα ομοιοτήτων μεταξύ των τεσσάρων χωρών κατ' αντιδιαστο-

λή με τα ελληνικά δεδομένα για τις 19 προσωπικές αξίες και κατ' επέκταση στις τέσσερις υπερκείμενες διαστάσεις τους (Αυθυπέρβαση, Αυτοβελτίωση, Ανοικτότητα στην Αλλαγή και Συντηρητικότητα). Τέλος, παρατηρούνται και ενδιαφέρουσες διαφορές πιθανώς διαπολιτισμικού, αλλά ίσως και μεθοδολογικού χαρακτήρα.

Η ανταμοιβή της προσπάθειας και η κοινωνική πολυπλοκότητα ως βάση για την προσφορά στους άλλους και την προσωπική ανύψωση

Γιάννης Τσόγκας, Πένυ Παναγιωτοπούλου

Πανεπιστήμιο Πατρών

Τα κοινωνικά αξιώματα ως γενικευμένες πεποιθήσεις για τον εαυτό, το κοινωνικό και το φυσικό περιβάλλον, καθώς και τον υπερφυσικό κόσμο, ενδεχομένως προβλέπουν την υποκειμενική ευημερία, τον βαθμό κοινωνικής συμμετοχής και συμπεριφορές που σχετίζονται με την υγεία (Leung et al., 2002). Σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν να εξετάσει τη σχέση των κοινωνικών αξιωμάτων με τη φιλοκοινωνική συμπεριφορά, δηλαδή το σύνολο από εθελοντικές πράξεις για την προσφορά βοήθειας, και με την προσωπική ανύψωση που ορίζεται ως μια κατάσταση θετικής λειτουργικότητας στο υψηλότερο δυνατό επίπεδο –νοητικά, σωματικά και κοινωνικά. Το δείγμα αποτέλεσαν 378 ενήλικες από την Ελλάδα, οι οποίοι συμπλήρωσαν το Social Axioms Survey II (SAS II), την Prosocialness Scale for Adults (PSA) και το Brief Inventory of Thriving (BIT). Η κοινωνική πολυπλοκότητα διαπιστώνεται ότι έχει θετική προβλεπτική σχέση με τη φιλοκοινωνική συμπεριφορά, και αντίστοιχα η ανταμοιβή της προσπάθειας με την προσωπική ανύψωση, ενώ επίσης ο κοινωνικός κυνισμός φαίνεται να έχει αρνητική προβλεπτική σχέση με την προσωπική ανύψωση. Από τα αποτελέσματα θα μπορούσε να συνάγει κανείς ότι τα άτομα που πιστεύουν ότι η προσπάθεια οδηγεί σε θετικά αποτελέσματα, η κοινωνική συμπεριφορά παρουσιάζει μεγάλη ποικιλομορφία, και παράλληλα έχουν μια πιο θετική θεώρηση για την ανθρώπινη φύση, ευημερούν ψυχολογικά και σωματικά και στις κοινωνικές τους σχέσεις, και τείνουν να προσφέρουν βοήθεια στους άλλους ανθρώπους. Επιπλέον, οι θετικές συσχετίσεις του κοινωνικού κυνισμού, δηλαδή των αρνητικών πεποιθήσεων για τους άλλους ανθρώπους και τους θεσμούς, με τη φιλοκοινωνική συμπεριφορά θα μπορούσαν να ερμηνευτούν στο πλαίσιο των ιδιαίτερων κοινωνικοπολιτικών συνθηκών της Ελλάδας, όπου η κοινωνική εμπιστοσύνη είναι χαμηλή αλλά οι οικογενειακές και στενές φιλικές σχέσεις είναι ισχυρές. Η θρησκευτικότητα δεν βρέθηκε να έχει προβλεπτική σχέση με τη φιλοκοινωνική συμπεριφορά και την προσωπική ανύψωση.

Διερεύνηση της δομής των κοινωνικών αξιωμάτων και της σχέσης τους με προσωπικές αξίες σε εφήβους και αναδυόμενους ενήλικους της ελληνικής Gen Z

Λουκάς Καρκατζούνης, Αικατερίνη Γκαρή

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Στο πλαίσιο της Διαπολιτισμικής Ψυχολογίας, η εφαρμογή ψυχομετρικών εργαλείων σε διαφορετικές αναπτυξιακές φάσεις αποτελεί πεδίο συνεχούς διερεύνησης. Η παρούσα εργασία εξετάζει στην ελληνική «γενιά του διαδικτύου» (Gen Z) την παραγοντική δομή και τις συσχετίσεις δύο καθιερωμένων διαπολιτισμικών εργαλείων, του αναθεωρημένου Ερωτηματολογίου Κοινωνικών Αξιωμάτων (SAS II) και συγκεκριμένων διαστάσεων των προσωπικών αξιών από το αναθεωρημένο Ερωτηματολόγιο Προσωπικών Αξιών (PVQ-R). Το συνολικό δείγμα αποτελείται από 1.908 συμμετέχοντες, εκ των οποίων 700 είναι έφηβοι και 1.208 αναδυόμενοι ενήλικες. Από το ερωτηματολόγιο PVQ-R χρησιμοποιήθηκε ένα υποσύνολο 13 αξιακών διαστάσεων, οι οποίες επιλέχθηκαν βάσει της θεωρητικής τους συνάφειας με το ψυχοκοινωνικό προφίλ και τις διαδικτυακές συμπεριφορές της ψηφιακής αυτής γενιάς. Μέσω Πολυ-Ομαδικής Επιβεβαιωτικής Παραγοντικής Ανάλυσης (Multi-Group CFA), ελέγχθηκε η μετρική ισοδυναμία (measurement invariance) των εργαλείων στις δύο αναπτυξιακές ομάδες. Τα αποτελέσματα ανέδειξαν ικανοποιητικούς δείκτες προσαρμογής για το ελληνικό δείγμα ως προς τις αξίες και τα κοινωνικά αξιώματα. Παράλληλα, διαπιστώθηκαν σημαντικές συσχετίσεις μεταξύ των παραγόντων των κοινωνικών αξιωμάτων και των προσωπικών αξιών. Η μελέτη υπογραμμίζει την ψυχομετρική λειτουργικότητα και την εγκυρότητα των εν λόγω διαπολιτισμικών εργαλείων στη χαρτογράφηση των πεποιθήσεων και των αξιών της Gen Z στην Ελλάδα.

Σάββατο 25 Απριλίου, 12.45-13.45

Προσκεκλημένη Ομιλία 2

Αξιακές προτεραιότητες, ηθική συμπεριφορά και ο ρόλος της θρησκείας: Μία διαπολιτισμική προσέγγιση

Βασίλης Σαρόγλου, Université Catholique de Louvain, Βέλγιο

Είναι η θρησκευτικότητα παράγοντας που επηρεάζει ουσιαστικά τις αξίες και την ηθική συμπεριφορά των ανθρώπων; Ή μήπως οι θρησκείες απλά επιβεβαιώνουν παγκόσμιες, πανανθρώπινες αξίες; Ή στο βάθος η θρησκευτικότητα

είναι παράγοντας που διευκολύνει ή και οδηγεί σε μη ηθική συμπεριφορά και σε ηθική υποκρισία; Για να απαντηθούν αυτά τα ερωτήματα με μία διαπολιτισμική προσέγγιση χρειάζεται επιπλέον να εξετάσουμε τις ομοιότητες και διαφορές στη σχέση θρησκευτικότητας και ηθικής μεταξύ διαφόρων κοινωνιών, και ειδικά κοινωνιών και ομάδων που διαφέρουν σε βασικά ψυχολογικά και κοινωνιολογικά χαρακτηριστικά συμπεριλαμβανομένης της διαφορετικής τους θρησκευτικο-πολιτισμικής κληρονομιάς (προτεσταντικής, καθολικής, ορθόδοξης, μουσουλμανικής, ιουδαϊκής, και εκείνης των ανατολικών θρησκειών). Θα προσπαθήσουμε να απαντήσουμε στα ανωτέρω ερωτήματα με βάση πορίσματα ερευνών και μετα-αναλύσεων που βασίστηκαν στα κλασικά μοντέλα του Schwartz (αξίες) και του Haidt (ηθικά θεμέλια), καθώς και διαπολιτισμικών ερευνών που βασίστηκαν σε ψυχολογικά πειράματα στο εργαστήριο και σε αναλύσεις ευρέων διεθνών δεδομένων.

Σάββατο 25 Απριλίου, 13.45-14.15

Συνεδρία Αναρτημένων Ανακοινώσεων

PO1–Κλινική αξιοποίηση διαπολιτισμικά επικυρωμένων νευροψυχολογικών εκτιμήσεων στη γνωσιακή-συμπεριφορική θεραπεία: Εφαρμογές σε πολυπολιτισμικά πλαίσια

Ευγενία Γκιντώνη¹, Βασιλική Βαλογιάννη², Γεώργιος Νικολάου²

¹ Πανεπιστημιακό Γενικό Νοσοκομείο Πατρών

² Πανεπιστήμιο Πατρών

Η κλινική πρακτική σε πολυπολιτισμικά περιβάλλοντα απαιτεί ψυχοθεραπευτικές παρεμβάσεις που να λαμβάνουν υπόψη τις πολιτισμικές, γλωσσικές και γνωστικές ιδιαιτερότητες των εξυπηρετούμενων πληθυσμών. Η παρούσα εργασία εστιάζει στην κλινική εφαρμογή διαπολιτισμικά επικυρωμένων νευροψυχολογικών εργαλείων στο πλαίσιο της πολιτισμικά προσαρμοσμένης Γνωσιακής-Συμπεριφορικής Θεραπείας (Culturally Adapted CBT, CA-CBT). Μέσα από ανασκοπική ανάλυση τυχαιοποιημένων κλινικών μελετών και πιλοτικών παρεμβάσεων, εξετάζεται πώς η νευροψυχολογική αξιολόγηση (π.χ. μνήμη, εκτελεστικές λειτουργίες, προσοχή, συναισθηματική επεξεργασία) μπορεί να καθοδηγήσει τη διαγνωστική διατύπωση, τον θεραπευτικό σχεδιασμό και την παρακολούθηση της προόδου σε πολιτισμικά ετερογενείς πληθυσμούς. Τα δεδομένα δείχνουν ότι η ενσωμάτωση πολιτισμικών παραμέτρων (γλώσσα, επίπεδο εκπαίδευσης, θρησκευτικές και οικογενειακές αξίες, τραυματικό πλαίσιο) βελτιώνει τη θεραπευτική συμμαχία, μειώνει τα ποσοστά εγκατάλειψης και ενισχύει την αποτελεσματικότητα της CBT σε διαταραχές όπως η κατά-

θλιψη, το άγχος, η διαταραχή μετατραυματικού στρες και η ψύχωση. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται σε κλινικά παραδείγματα από πληθυσμούς προσφύγων, μεταναστών, παιδιών και οικογενειών, όπου η τυπική νευροψυχολογική αξιολόγηση αποδεικνύεται ελλιπής σε πολλές περιπτώσεις χωρίς αντίστοιχη πολιτισμική προσαρμογή. Παρουσιάζονται επίσης εφαρμογές ψηφιακής και εξ αποστάσεως CA-CBT, οι οποίες αναδεικνύονται ως πρακτικές λύσεις για υποεξυπηρετούμενες κοινότητες. Συμπερασματικά, η εργασία υποστηρίζει ότι η συνδυαστική χρήση διαπολιτισμικά επικυρωμένων νευροψυχολογικών εργαλείων και πολιτισμικά προσαρμοσμένης CBT αποτελεί κρίσιμη προϋπόθεση για αποτελεσματική, δεοντολογικά ορθή και κλινικά τεκμηριωμένη φροντίδα ψυχικής υγείας σε σύγχρονα πολυπολιτισμικά περιβάλλοντα.

ΡΟ2–Πρόληψη και ψυχική υγεία παιδιών και εφήβων: Διαπολιτισμικά μοντέλα φροντίδας στην πρωτοβάθμια φροντίδα υγείας

Βασιλική Βαλογιάννη¹, Ευγενία Γκιντώνη², Απόστολος Βανταράκης¹

¹ Πανεπιστήμιο Πατρών

² Πανεπιστημιακό Γενικό Νοσοκομείο Πατρών

Η ψυχική υγεία παιδιών και εφήβων αποτελεί μείζον ζήτημα δημόσιας υγείας, με αυξανόμενη επίπτωση ψυχικών διαταραχών και σημαντικές ανισότητες πρόσβασης σε υπηρεσίες φροντίδας. Η Πρωτοβάθμια Φροντίδα Υγείας (ΠΦΥ) συνιστά το πρώτο και πλέον προσβάσιμο επίπεδο παροχής υπηρεσιών ψυχικής υγείας, ιδίως σε πολυπολιτισμικά και κοινωνικά ευάλωτα περιβάλλοντα. Στο πλαίσιο αυτό, οι πολιτισμικοί παράγοντες διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στην αναγνώριση των αναγκών, την αποδοχή των παρεμβάσεων και την αποτελεσματικότητα της φροντίδας. Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η ανάδειξη διαπολιτισμικών μοντέλων πρόληψης και φροντίδας της ψυχικής υγείας παιδιών και εφήβων στην ΠΦΥ, με έμφαση στον συνδυασμό παραδοσιακών και καινοτόμων προσεγγίσεων. Πραγματοποιήθηκε αφηγηματική ανασκόπηση της σύγχρονης διεθνούς βιβλιογραφίας σχετικά με την παιδική και εφηβική ψυχική υγεία, τα συνεργατικά μοντέλα φροντίδας, τις οικογενειοκεντρικές πρακτικές και τις ψηφιακές παρεμβάσεις. Τα ευρήματα υποδεικνύουν ότι η ψυχοεκπαίδευση, οι κοινοτικές και σχολικές παρεμβάσεις, καθώς και τα πολιτισμικά προσαρμοσμένα μοντέλα συνεργατικής και κλιμακωτής φροντίδας, μπορούν να ενισχύσουν την πρόληψη και να μειώσουν τις ανισότητες πρόσβασης. Συμπερασματικά, η ενσωμάτωση διαπολιτισμικά ευαίσθητων πρακτικών στην ΠΦΥ αποτελεί βασική προϋπόθεση για αποτελεσματική και βιώσιμη φροντίδα της ψυχικής υγείας παιδιών και εφήβων.

PO3–“A School For All!” Δράση πρώτης γνωριμίας και ενίσχυσης της συμπερίληψης με μαθητές/τριες ΔΥΕΠ σε πολυπολιτισμικό σχολικό περιβάλλον

Αλίκη Καραβαλάση, Μαρία Αποστολίδου

Γυμνάσιο Σκουτάρεως Σερρών

Η σχολική ένταξη των εφήβων προσφυγικού ή μεταναστευτικού υπόβαθρου αποτελεί μια σύνθετη ψυχοκοινωνική διαδικασία επιπολιτισμοποίησης που απαιτεί ευαισθησία, συνεργασία και στοχευμένες παρεμβάσεις. Η καλλιέργεια των αισθημάτων αποδοχής και ανήκειν συμβάλλει καθοριστικά στην ομαλή προσαρμογή τους και αποτελεί κεντρικό στόχο της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης. Στο πλαίσιο αυτό, οι διαπολιτισμικές δράσεις στο σχολείο διαμορφώνουν ένα κλίμα εμπιστοσύνης και αμοιβαίου σεβασμού. Κατά το σχολικό έτος 2024-2025, πραγματοποιήθηκε στο Γυμνάσιο Σκουτάρεως Σερρών δράση πρώτης γνωριμίας με το Τμήμα Προσφύγων/ισών μαθητών/τριών ΔΥΕΠ, με στόχο τη δημιουργία ενός κλίματος αποδοχής και συμπερίληψης. Ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε στην εμπειρία της ένταξης και στην καλλιέργεια του αισθήματος του ανήκειν. Η δράση οργανώθηκε από την ψυχολόγο του σχολείου σε συνεργασία με την καθηγήτρια Αγγλικών και πραγματοποιήθηκε στην αγγλική γλώσσα, για να διευκολυνθεί η επικοινωνία μεταξύ μαθητών/τριών με διαφορετικά πολιτισμικά και γλωσσικά υπόβαθρα. Ορισμένοι/ες μαθητές/τριες ανέλαβαν τον ρόλο του διερμηνέα, ενισχύοντας τη συνεργατικότητα και την ισότιμη συμμετοχή. Η δράση περιελάμβανε τη δραστηριότητα “A School For All!”, ένα φυλλάδιο με προτάσεις προς συμπλήρωση. Τα έφηβα άτομα κάθισαν σε κύκλο, συστήθηκαν, επεξεργάστηκαν τη δραστηριότητα και μοιράστηκαν εμπειρίες και συναισθήματα σχετικά με τη σχολική τους ζωή. Συζήτησαν τι τους αρέσει περισσότερο στο σχολείο, ποιους/ες φίλους/ες έκαναν, πότε αισθάνθηκαν χαρά, αποδοχή και ότι ανήκουν στο σχολικό περιβάλλον. Όλοι/Ολες οι συμμετέχοντες/ουσες ολοκλήρωσαν το φυλλάδιο και μοιράστηκαν τουλάχιστον μία θετική εμπειρία. Η δράση ανέδειξε τη σημασία της συνεργασίας εκπαιδευτικών και ψυχολόγου στη διαδικασία διαπολιτισμικής ένταξης, καθώς και τον βασικό ρόλο της γλώσσας ως γέφυρας διαπολιτισμικής επικοινωνίας σε πολυπολιτισμικά σχολικά περιβάλλοντα.

PO4–Δουλεύοντας και υποστηρίζοντας μαθητές/τριες από διαφορετικά πολιτισμικά υπόβαθρα: Δεξιότητες και πολυπολιτισμική ετοιμότητα των εκπαιδευτικών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης της Περιφερειακής Ενότητας Ρόδου

Σεβαστή Μανωλά, Μαίρη Παναγιώτα Μορέλλα, Λητώ Ελένη Μιχαλοπούλου
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Στα σχολεία οι εκπαιδευτικοί καλούνται να ανταποκριθούν σε ποικίλες δυσκολίες προσαρμογής των μαθητών/τριών τους, καθώς και σε άλλες καταστάσεις, κάποιες εκ των οποίων σχετίζονται με την ποικιλομορφία των τάξεων τους. Επιπλέον, καθώς αυξάνεται η ποικιλομορφία των σχολικών τάξεων σε ελληνικό αλλά και σε ευρωπαϊκό επίπεδο, κρίνεται αναγκαίο οι εκπαιδευτικοί να νιώθουν έτοιμοι να υποστηρίξουν και να ανταποκριθούν στις ανάγκες και στις ιδιαιτερότητες μαθητών/τριών από μειονοτικές ή/και ευάλωτες ομάδες. Η καλλιέργεια της αίσθησης της ετοιμότητας για παροχή στήριξης από την πλευρά των εκπαιδευτικών, τόσο σε γνωστικό όσο και σε πρακτικό επίπεδο φαίνεται να σχετίζεται με τα συμπεριληπτικά σχολικά περιβάλλοντα. Σκοπό της παρούσας έρευνας αποτέλεσε η διερεύνηση της αντιλαμβανόμενης ετοιμότητας για παρατήρηση και στήριξη των εκπαιδευτικών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης της Περιφερειακής Ενότητας Ρόδου που αφορούσαν τις πολυδιάστατες ανάγκες των μαθητών/τριών στα πλαίσια μιας πολυπολιτισμικής τάξης. Σε δείγμα 73 εκπαιδευτικών χορηγήθηκε ένα ηλεκτρονικό ερωτηματολόγιο το οποίο αποτελούταν από δημογραφικού τύπου ερωτήσεις, το ερωτηματολόγιο *Diverse Situations and Social Inclusion (DivSoc)* των Salo και Kajamies (2024) και η Κλίμακα Ικανοτήτων Κριτικής Πολυπολιτισμικής Εκπαίδευσης της Acar-Ciftci (2016). Οι αναλύσεις περιγραφικής και επαγωγικής στατιστικής ανέδειξαν το χαμηλό προς μέτριο αντιλαμβανόμενο επίπεδο πολυπολιτισμικών δεξιοτήτων στους/στις εκπαιδευτικούς του δείγματος, καθώς και τη στατιστικώς σημαντική σχέση ανάμεσα στις δεξιότητες των εκπαιδευτικών και την ετοιμότητά τους να παρατηρούν, να παρέχουν υποστήριξη ή να παραπέμπουν μαθητές/τριες που προέρχονταν από ποικιλόμορφα υπόβαθρα. Η παρούσα έρευνα πλαισιώνεται από σύγχρονη βιβλιογραφία για τη σπουδαιότητα συμπεριληπτικών πρακτικών στις τάξεις και τη διασύνδεση με τον αντιλαμβανόμενο ρόλο των εκπαιδευτικών. Τέλος, παρουσιάζονται περιορισμοί και προτάσεις εφαρμογής στα σχολεία.

PO5–Από το καθήκον στην ενσυναίσθηση: Πώς η οικογενειακή φροντίδα διαμορφώνει τον εαυτό

Μαρίνα Λέτσα, Ντανιέλλα Ρουμπίνη Πυλαρινού, *New York College*

Η παρούσα εργασία εξετάζει την εμπειρία ανεπίσημης φροντίδας σε νέους ενήλικες στην Ελλάδα, όπου η φροντίδα συγγενών συχνά αναλαμβάνεται από τα μέλη της οικογένειας χωρίς επίσημη υποστήριξη. Στόχος είναι να διερευνηθεί πώς οι πολιτισμικές νόρμες, οι οικογενειακές προσδοκίες και τα ηθικά πλαίσια διαμορφώνουν το συναίσθημα, τα κίνητρα και την ταυτότητα των νέων φροντιστών. Εννέα συμμετέχοντες μέσως τρέχουσας ηλικίας 34 ετών και μέσως

ηλικίας έναρξης φροντίδας 20 ετών συμμετείχαν σε ημιδομημένες συνεντεύξεις διάρκειας 20–40 λεπτών. Τα δεδομένα αναλύθηκαν μέσω αναστοχαστικής θεματικής ανάλυσης (Braun & Clarke, 2019). Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι η φροντίδα και τα κίνητρα δεν βιώνονται ως προσωπική επιλογή, αλλά ως εσωτερικό «πρέπει», απαγορευμένο από καθήκον, οικογένεια και πολιτισμικό πλαίσιο, με μήνυμα: «στην οικογένεια δεν αφήνουμε τον άνθρωπό μας» και απόρροια το «σωστό παιδί» ως κανόνας ταυτότητας. Η απόπειρα οριοθέτησης και αυτονομίας συχνά συνοδεύεται από ντροπή και αυτοκατηγορία. Η συναισθηματική εμπειρία παρουσιάζεται διττή, αγάπη και χαρά συνυπάρχουν με κούραση, φόβο απώλειας και απομόνωση. Ωστόσο, η φροντίδα λειτουργεί και ως πλαίσιο ωρίμανσης, με αναφορές σε ενσυναίσθηση, υπευθυνότητα και ενδυναμωμένη αυτοεικόνα. Τα ευρήματα υπογραμμίζουν ότι η φροντίδα υπερβαίνει τις πρακτικές με επιπτώσεις στην αυτονόμηση, στις προτεραιότητες και στη μελλοντική αυτοεικόνα των νέων φροντιστών. Αναδεικνύεται η ανάγκη για στοχευμένη υποστήριξη που μειώνει το συναισθηματικό και ηθικό βάρος χωρίς να συγκρούεται με την αξία της οικογένειας. Προτείνεται περαιτέρω έρευνα με μεγαλύτερο αριθμό νέων φροντιστών ηλικίας 18–24, καθώς και σε διαφορετικά κοινωνικο-οικονομικά περιβάλλοντα, ώστε να διευκρινιστεί πώς τα συναισθήματα, τα όρια και η αυτονομία διαμορφώνονται στην αρχή της ενήλικης ζωής.

ΡΟ6–Σύγκρουση οικογένειας και εργασίας σε συνθήκες παρατεταμένης απουσίας του συντρόφου για επαγγελματικούς λόγους: Η περίπτωση της ελληνικής ναυτικής οικογένειας

Ασημίνα Μπουγδάνου, Αικατερίνη Γκαρή

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η ελληνική ναυτική οικογένεια συνιστά ένα ιδιαίτερο πολιτισμικό πλαίσιο, καθώς χαρακτηρίζεται από παρατεταμένες περιόδους φυσικής απομάκρυνσης του ναυτικού μέλους, οι οποίες σχετίζονται με πολλαπλά επίπεδα της οικογενειακής ζωής και διαμορφώνουν ειδικά μοτίβα δομής, επικοινωνίας και συναισθηματικής σύνδεσης μεταξύ των μελών. Η παρούσα μελέτη εξετάζει τη σύγκρουση μεταξύ του επαγγελματικού και οικογενειακού ρόλου και τη σχέση της με την αντιλαμβανόμενη συνοχή και προσαρμοστικότητα της ναυτικής οικογένειας, σύμφωνα με το Κυκλικό Μοντέλο των Συστημάτων Γάμου και Οικογένειας (Olson, 2000). Στην έρευνα συμμετείχαν 148 μέλη ναυτικών οικογενειών, συμπεριλαμβανομένων ναυτικών που πραγματοποίησαν ταξίδια παρατεταμένης διάρκειας και συντρόφων με μακροχρόνια εμπειρία στις ιδιαιτερότητες της ναυτικής ζωής. Οι συμμετέχοντες συμπλή-

ρωσαν ερωτηματολόγια που αξιολογούσαν την ένταση και την κατεύθυνση της σύγκρουσης ρόλων που βιώνουν οι ίδιοι οι ναυτικοί και παρατηρούν οι σύντροφοι, καθώς και την αντίληψή τους για τη συνοχή και την προσαρμοστικότητα της οικογένειας. Διαπιστώθηκε ότι οι ναυτικοί μεταφέρουν περισσότερο από τις εργαζόμενες συντρόφους τους τις αρνητικές επιδράσεις της εργασίας στην οικογενειακή ζωή, χωρίς αντίστροφες διαφοροποιήσεις στην κατεύθυνση της σύγκρουσης. Επιπλέον, υψηλά επίπεδα σύγκρουσης μεταξύ του οικογενειακού και επαγγελματικού ρόλου συσχετίστηκαν με αντιλήψεις δυσλειτουργικών μοτίβων συναισθηματικής εμπλοκής και χαστικής οργάνωσης στις ναυτικές οικογένειες, ενώ η σύγκρουση που προέρχεται από οικογενειακούς παράγοντες και εκδηλώνεται στην εργασία παρουσίασε τις ισχυρότερες συσχετίσεις με τις διαστάσεις της οικογενειακής λειτουργικότητας. Οι μη εργαζόμενες σύντροφοι ανέφεραν αυξημένη επίγνωση των δυσκολιών εξισορρόπησης ρόλων των ναυτικών, εύρημα που συνδέθηκε με δείκτες οικογενειακής λειτουργικότητας. Πρόσθετη ανάλυση δεδομένων από εννέα ναυτικά ζευγάρια που ταυτοποιήθηκαν εντός του δείγματος ανέδειξε υψηλή συμφωνία στις αντιλήψεις μεταξύ των συντρόφων για τη λειτουργικότητα της οικογένειας.

ΡΟ7—Οι ρόλοι των κρατών και η διαπολιτισμική επικοινωνία: Συγκριτική ανάλυση δύο θεωρητικών πλαισίων στη διατομή Διαπολιτισμικής Ψυχολογίας και διεθνών σχέσεων

Αθηνά Λημνιούδη, Πανεπιστήμιο Πειραιώς

 Η εργασία αυτή υποστηρίχθηκε εν μέρει από το Κέντρο Ερευνών του Πανεπιστημίου Πειραιώς.

Η έρευνα αποτελεί μία συγκριτική ανάλυση της θεωρίας ρόλων στις Διεθνείς Σχέσεις και της διαπολιτισμικής επικοινωνίας με στόχο να αποτιμήσει τη δυνατότητά τους να λειτουργήσουν ως γέφυρες ανάμεσα στα πεδία των Διεθνών Σχέσεων και της Διαπολιτισμικής Ψυχολογίας. Στο πλαίσιο της διακρατικής επικοινωνίας, η διαπολιτισμική επικοινωνία αξιοποιείται από τους εκπροσώπους των κρατών ως εργαλείο διεθνούς συνεργασίας που στοχεύει στην προώθηση των συμφερόντων εξωτερικής πολιτικής των κρατών τους, τη διασφάλισή τους και στην ανάπτυξη μακροπρόθεσμων επίσημων και άτυπων δεσμών. Σύμφωνα με τη θεωρία ρόλων στις Διεθνείς Σχέσεις, οι ρόλοι συγκροτούνται μέσα από την αλληλεπίδραση μεταξύ της αυτοεικόνας, των αντικειμενικών συνθηκών και των προσδοκιών ενός κράτους. Η πρόσληψη εθνικού ρόλου είναι η αντίληψη των πολιτικών για τους κατάλληλους προσανατολισμούς και τις λειτουργίες της κατάστασής τους προς ή μέσα στο εξωτερικό περιβάλλον

(Holsti, 1970). Συγκεκριμένα για τα γενικά είδη αποφάσεων, δεσμεύσεων, κανόνων και ενεργειών που είναι κατάλληλα για το κράτος τους καθώς και για τις λειτουργίες που θα πρέπει να εκτελεί το κράτος τους σε συνεχή βάση στο διεθνές σύστημα (Harnisch, 2011). Αν η διαπολιτισμική επικοινωνία προσεγγιστεί ως το μέσο για την επίτευξη συγκεκριμένων στόχων που θέτουν οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής, δημιουργείται το περιθώριο διερεύνησης του πώς η πρόσληψη εθνικού ρόλου του κράτους από τους συγκεκριμένους δρώντες επηρεάζει ή και διαμορφώνει το περιεχόμενο της διαπολιτισμικής επικοινωνίας. Ένα ζήτημα που τίθεται αφορά το πώς ένα διεθνοπολιτικό γεγονός επηρεάζει την πρόληψη εθνικού ρόλου των κρατών και πώς αυτή η αλλαγή στην πρόσληψη εθνικού ρόλου είναι σε θέση να επηρεάσει την επικοινωνία μεταξύ των εκπροσώπων διαφόρων κρατών.

PO8—Assessment of PTSD among women survivors of ISIS attack in Iraq

Mrywan Mohammed, *Charmo University, Kurdistan Regional Government of Iraq*

Στόχος της παρούσας μελέτης ήταν η διερεύνηση των συμπτωμάτων της διαταραχής μετατραυματικού στρες μεταξύ των γυναικών που επέζησαν από επίθεση του ISIS στο Ιράκ. Το 2014, το Ισλαμικό Κράτος του Ιράκ και της Συρίας (ISIS) κατέλαβε μεγάλες περιοχές του Ιράκ. Οι γυναίκες που επέζησαν έχουν υποστεί ψυχολογικά τραύματα και βία σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα. Το PTSD είναι μια ψυχική διαταραχή που μπορεί να εμφανιστεί όταν το άτομο βιώνει ή γίνεται μάρτυρας ενός τραυματικού γεγονότος. Αυτή η μελέτη, χρησιμοποιώντας στοχευμένη δειγματοληψία, περιελάμβανε 58 γυναίκες που επέζησαν από επιθέσεις του ISIS. Τους δόθηκε ένα ερωτηματολόγιο από τον Μάιο έως τον Σεπτέμβριο του 2024 στο Βόρειο Ιράκ. Το ερωτηματολόγιο συνέλεξε κοινωνικοδημογραφικές και γενικές πληροφορίες, καθώς και μια φόρμα PTSD. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι ο μέσος όρος των συμπτωμάτων PTSD ήταν υψηλός, ενώ τα πιο συνηθισμένα συμπτώματα PTSD μεταξύ αυτών ήταν η επανάληψη του τραυματικού γεγονότος, το συναισθηματικό μούδιασμα, η αποφυγή και η ακραία διέγερση. Η έκθεση σε σοβαρό τραύμα, ιδιαίτερα οι ανεκπλήρωτες βασικές ανάγκες και η μαρτυρία καταστροφής, ήταν ένας σημαντικός προγνωστικός παράγοντας PTSD μεταξύ των συμμετεχόντων. Διαπιστώνεται ότι το Υπουργείο Μαρτύρων και Υποθέσεων Anfal πρέπει να υποστηρίξει σωματικά, κοινωνικά και ψυχολογικά τις επιζήσασες επιθέσεων του ISIS. Περαιτέρω έρευνες θα πρέπει να αξιολογήσουν άλλες πιθανές ψυχιατρικές διαταραχές.

PO9–The psychology of men and women (couples) in Iraq

Mrywan Mohammed, Khelan Mohammed Salih Mahmood

Charmo University, Kurdistan Regional Government of Iraq

Στόχος της παρούσας έρευνας ήταν να καταδείξει την ψυχολογία των ανδρών και των γυναικών όσον αφορά την ηλικία, το φύλο, την οικογενειακή κατάσταση και την κοινωνικοοικονομική κατάσταση. Αυτή η μελέτη κατέδειξε τα χαρακτηριστικά των γάμων όσον αφορά την ψυχική, σωματική, κοινωνική και συναισθηματική τους διάσταση, προκειμένου να καταστούν οι σχέσεις πιο υγιείς και γεμάτες αγάπη. Το δείγμα της μελέτης περιλαμβάνει περίπου 270 ζευγάρια από την περιοχή του Κουρδιστάν στο Ιράκ. Οι ερευνητές ανέπτυξαν ένα αυτοσχέδιο ερωτηματολόγιο (PCQ-22) βασισμένο στην Ψυχολογία των Ανδρών και των Γυναικών (Alnuaimi & Gray). Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι τόσο οι άνδρες όσο και οι γυναίκες διέφεραν σε πολλές πτυχές της ζωής: Το 95,8% των ανδρών πίστευε ότι οι άνδρες πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τα συναισθήματα και τη συναισθηματική κατάσταση των γυναικών. Το 12,5% των γυναικών δήλωσαν ότι οι άνδρες θέλουν τις γυναίκες μόνο για σεξ, και επίσης 33% πιστεύουν ότι τα ζευγάρια είναι διαφορετικά και φροντίζουν τα παιδιά τους με συμπληρωματικό τρόπο. Όσον αφορά την ισότητα και τα δικαιώματα, 87,5% των ζευγαριών θεώρησαν ότι οι άνδρες και οι γυναίκες δεν είναι ίσοι επειδή κάθε φύλο έχει τα δικά του χαρακτηριστικά. Επιπλέον, 91,7% πίστευαν ότι τα ζευγάρια θα πρέπει να αλληλοσυμπληρώνονται στις οικιακές δραστηριότητες. Όσον αφορά τα οικονομικά ζητήματα, 75% των οικονομικών προβλημάτων ήταν συνέπεια των συζυγικών προβλημάτων. Περαιτέρω αποτελέσματα έδειξαν ότι τα άτομα 30-40 ετών, οι γυναίκες και οι χαμηλότερες κοινωνικοοικονομικές τάξεις επηρεάστηκαν περισσότερο. Από την άλλη πλευρά, τα αποτελέσματα κατέδειξαν ότι η ιρακινή κοινότητα αντιμετωπίζει φτώχεια, βία, οικονομικά, πολιτικά και ψυχοκοινωνικά προβλήματα. Υπό το πρίσμα αυτών των αποτελεσμάτων, άλλοι ερευνητές θα μπορούσαν να διερευνήσουν περαιτέρω διαστάσεις της Ψυχολογίας των Ζευγαριών σε διαφορετικές εθνοτικές ομάδες, σε συνεργασία με την Περιφερειακή Κυβέρνηση του Κουρδιστάν, ιδίως το Υπουργείο Κοινωνικών Υποθέσεων. Τέλος, η παρούσα μελέτη ήταν ποσοτική με χρήση ερωτηματολογίου, περαιτέρω ποιοτική έρευνα με συνεντεύξεις είναι απαραίτητη για την καλύτερη κατανόηση των υπό μελέτη ζητημάτων.

Σάββατο 25 Απριλίου, 16.00-17.30

Θεματική Συνεδρία 5: Κοινωνικές Αναπαραστάσεις, Ιδεολογία και Δημόσιος Λόγος

Προεδρεύει:

Αθανάσιος Σαμαράς, Πανεπιστήμιο Πειραιώς

Η κοινωνική αναπαράσταση της παραβατικότητας των ανηλίκων: Μία ομάδα εστίασης εφήβων συζητά για το φαινόμενο

Κατερίνα Καραγεώργου¹, Πένυ Πλατανίτη¹, Περικλής Αντωνακάκης^{1,2}, Ανδρέας Γανίμας¹

¹ *Ομάδα Ψυχοκοινωνικού Προβληματισμού*

² *Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών*

Το ζήτημα της νεανικής παραβατικότητας έχει πρόσφατα αναδειχθεί σε κεντρικό θέμα της επικαιρότητας. Σε προηγούμενη έρευνά μας εξετάσαμε την κοινωνική αναπαράσταση της παραβατικότητας των ανηλίκων στον δημόσιο λόγο, με αφορμή την υπόθεση βιαιοπραγίας σε βάρος μιας έφηβης στη Γλυφάδα, μέσα από 89 ειδησεογραφικά κείμενα που δημοσιεύτηκαν ένα μήνα μετά το συμβάν. Η θεματική ανάλυση έδειξε ότι η παραβατικότητα των ανηλίκων αναπαρίσταται μέσα από δύο συμπληρωματικές διαστάσεις: την κανονικοποίηση της βίας και την καθολικότητα του φαινομένου. Επιπλέον η παραβατικότητα αποδίδεται σε διαφορετικά αίτια που αρθρώνονται, με βάση τα επίπεδα ανάλυσης του Doise (1982), σε ενδοατομικά (π.χ. ατομικά χαρακτηριστικά θύματος), διατομικά (π.χ. άγνοια, αδιαφορία, παραμέληση γονέων), διομαδικά (π.χ. ανηλικότητα) και ιδεολογικά ή αναπαραστασιακά (π.χ. νεανική κουλτούρα, τραπ μουσική). Ωστόσο, η ταυτότητα των υποκειμένων που διατύπωσαν θέσεις ως προς το φαινόμενο ήταν στην πλειοψηφία τους επαγγελματίες ψυχικής υγείας, εκπαιδευτικοί, αστυνομικοί και δημοσιογράφοι, αλλά όχι ανήλικοι/ες. Στόχος, λοιπόν, της παρούσας έρευνας είναι να αναδείξει την κοινωνικοπολιτισμική αναπαράσταση της παραβατικότητας των ανηλίκων, όπως αυτή κατασκευάζεται από εφήβους/έφηβες στην Ελλάδα, δηλαδή να εστιάσει σε εκείνες τις ταυτότητες που δεν συμμετείχαν στη (συν)κατασκευή της αναπαράστασης στον δημόσιο λόγο. Για τον σκοπό αυτό δημιουργήθηκε μία ομάδα εστίασης 8 ατόμων (12-18 ετών) που λαμβάνουν υπηρεσίες από ένα κέντρο ημέρας εφήβων στην Αττική. Στην ομαδική συζήτηση, οι συμμετέχοντες/συμμετέχουσες κλήθηκαν να μιλήσουν μεταξύ τους για το θέμα της νεανικής παραβατικότητας στη βάση τριών αξόνων (περιγραφή-αίτια-αντιμετώπιση). Η θεματική ανάλυση που θα εφαρμοστεί στα ποιοτικά δεδομένα αναμένεται, αφενός, να δημιουργήσει ένα πρόσφορο έδαφος προκειμένου αυτά να συγκριθούν με τα αποτελέσματα της προηγούμενης έρευνας και, αφετέρου, να αναδείξει πώς ένα κοινωνικό ζήτημα, όπως η παραβατικότητα, νοηματοδοτείται εντός της σύγχρονης ελληνικής νεανικής κουλτούρας.

Οι κοινωνικές αναπαραστάσεις του γηγενή πληθυσμού για τους πρόσφυγες

Γλυκερία Γούλα, Γεώργιος Νικολάου

Πανεπιστήμιο Πατρών

Οι σύγχρονες συνθήκες επιβάλλουν την αρμονική συμβίωση ετερογενών πολιτισμικών ομάδων στο κοινωνικό περιβάλλον. Οι πολεμικές συγκρούσεις, οι πολιτικές αναταραχές και οι ανθρωπογενείς κλιματικές αλλαγές είναι αιτίες που δημιουργούν προσφυγικούς πληθυσμούς, μετακινούμενους κατ' ανάγκην, χωρίς τη δυνατότητα επιστροφής στα πάτρια εδάφη, που αναζητούν νέο τόπο εγκατάστασης. Η Ελλάδα, ως γεωγραφική πύλη της Ευρώπης, υποδέχεται σταθερά μεγάλους αριθμούς προσφύγων, οι οποίοι συνυπάρχουν με τον γηγενή πληθυσμό στο κοινωνικό περιβάλλον. Η έρευνα που διενεργήθηκε βασίζεται στη θεωρία των κοινωνικών αναπαραστάσεων του Moscovici και στοχεύει στον εντοπισμό και τη σκιαγράφηση των κοινωνικών αναπαραστάσεων που εκδηλώνει ο γηγενής πληθυσμός για τους πρόσφυγες σε τρεις περιοχές της χώρας με ανομοιογενή προσφυγικό πληθυσμό (Αχαΐα, Ιωάννινα, Λέσβος). Χρησιμοποιήθηκαν τα ερευνητικά εργαλεία της ημιδομημένης συνέντευξης και των ελεύθερων συσχετισμών, ενώ στα δεδομένα που προέκυψαν έγινε ποιοτική ανάλυση περιεχομένου και συγκριτική μελέτη μεταξύ των τριών περιοχών, ώστε να εντοπιστούν διαφορές στις κοινωνικές αναπαραστάσεις. Από τη συγκριτική μελέτη προέκυψε ότι η περιοχή διαμονής κατέχει σημαντικό ρόλο στον σχηματισμό των αναπαραστάσεων του γηγενή πληθυσμού για τους πρόσφυγες και την ένταξή τους στο κοινωνικό σύνολο.

Από τον αποκλεισμό στην κοινωνική συμμετοχή: Κοινωνιοψυχολογική διερεύνηση των κοινωνικών αναπαραστάσεων εφήβων και επαγγελματιών μέσω των πολιτισμικών και κοινοτικών εργαστηρίων

Φωτεινή Αβδελλή, Περικλής Αντωνακάκης, Λεωνίδας Αρβανιτάκης, Ανδρέας Γανίμας, Κατερίνα Καραγεώργου, Μυρσίνη Κουφίδη, Κατερίνα Παπανδρέου, Μιχάλης Παπαντωνόπουλος, Αναστασία Σουτσκόβα, Γιώργος Τριαντάφυλλος, Ζωηλένα Φενερλή, Ηλιάνα Ψωμαδάκη

Πλόες, ΕΨΥΜΕ

Η παρούσα εργασία εξετάζει τα πολιτισμικά και κοινοτικά εργαστήρια του Κέντρου Ημέρας Εφήβων του φορέα «Πλόες» ΕΨΥΜΕ, ως πρακτική ψυχοκοινωνικής παρέμβασης για εφήβους/ες με εξωστρεφή μη κοινωνικά επιθυμητή συμπεριφορά. Το θεωρητικό πλαίσιο εδράζεται στη θεωρία των κοινωνικών αναπαραστάσεων (Moscovici), όπου ο πολιτισμός νοείται ως ένα σύστημα αξιών και πρακτικών που επιτρέπει στα υποκείμενα να προσανατολιστούν στον κοινωνικό κόσμο και να επικοινωνήσουν. Παράλληλα, υιοθετούνται τα τέσσερα επίπεδα ανάλυσης του Doise (ενδοατομικό, διαπροσωπικό, διομαδικό, ιδεολογικό) για τη διερεύνηση της δυναμικής μεταβολής της ταυτότητας των εφήβων. Μεθοδολογικά, η έρευνα βασίζεται στη δευτερογενή ανάλυση

δεδομένων, όπως οι συστηματικές καταγραφές επαγγελματιών για τους τρόπους επικοινωνίας και συμμετοχής των εφήβων στα εργαστήρια (ημερολόγια καταγραφής, πρακτικά συναντήσεων). Ο ερευνητικός σχεδιασμός εκκινεί από τη θεματική ανάλυση, με στόχο την ανάδειξη ζητημάτων που αφορούν στο δίπολο ένταξη-αποκλεισμός, ενώ παράλληλα υιοθετείται η μεθοδολογία της πολυδιάστατης ανάλυσης περιεχομένου, με τη χρήση του λογισμικού IRaMuTeQ. Η επιλογή αυτής της μεθόδου καταδεικνύει τη δυνατότητα δευτερογενούς αξιοποίησης φυσικών δεδομένων, ενώ μας δίνει την ευκαιρία να εξετάσουμε συγκριτικά τον λόγο που παράγουν οι επαγγελματίες και οι έφηβοι/ες. Τα κεντρικά ερευνητικά ερωτήματα εστιάζουν στο πώς μετασχηματίζουν οι έφηβοι/ες τις εννοιολογήσεις τους για επιθυμητές και ανεπιθύμητες κοινωνικά συμπεριφορές μέσα σε μια ομάδα συνομηλίκων με αντικείμενο τον πολιτισμό και κοινωνικοπολιτικά ζητήματα, καθώς και στο πώς η υιοθέτηση νέων ρόλων (π.χ. δημιουργός, μέλος ομάδας) διευρύνει τους όρους που αντιλαμβάνονται και αναπαριστούν τους άλλους αλλά και τον εαυτό τους. Η μελέτη φιλοδοξεί να αναδείξει ότι η συμμετοχή στα πολιτισμικά εργαστήρια λειτουργεί ως καταλυτικός παράγοντας για τη μετάβαση από ταυτότητες αποκλεισμού σε μια υπαγωγή κοινωνικής συμμετοχής και ένταξης. Συμπερασματικά, η εργασία υπογραμμίζει ότι η συμμετοχή σε μία πολιτισμική ομάδα, όταν λειτουργεί εντός ενός σταθερού σημείου κοινωνικής αναφοράς, αποτελεί ισχυρό μηχανισμό ψυχοκοινωνικής αποκατάστασης και κοινωνικής ένταξης.

Η συγκροτητική ρητορική στον νέο ψυχρό πόλεμο: Εξετάζοντας τον θεσμικό λόγο για τη ρωσική εισβολή στην Ουκρανία Αθανάσιος Σαμαράς, *Πανεπιστήμιο Πειραιώς*

Η συγκροτητική ρητορική (constitutive rhetoric) συνιστά εργαλείο ανάδυσσης εσω-ομάδων. Η συγκροτητική ρητορική προσεγγίζεται τόσο ως είδος λόγου όσο και ως μια θεωρία για την κατανόηση των ρητορικών διεργασιών (Charland, 2001:6 16). Ως είδος λόγου, υποθέτει και ταυτόχρονα αξιώνει μια θεμελιώδη συλλογική ταυτότητα για το ακροατήριό της. Ως θεωρία, επικεντρώνεται στη μελέτη της ρητορικής διάστασης, μιας διαδικασίας διαμόρφωσης ταυτότητας όπου το κοινό καλείται να υλοποιήσει μέσω των πράξεών του μια ταυτότητα που του αποδίδεται από τον ρήτορα. Η συγκροτητική ρητορική κατασκευάζει πολιτικά υποκείμενα μέσω διαδικασιών συνταύτισης, οι οποίες, πρώτον, παρέχουν μια συλλογική ταυτότητα για το κοινό στο οποίο απευθύνονται, δεύτερον, συγκροτούν αυτό το κοινό ως υποκείμενο στην ιστορία και, τρίτον, απαιτούν από τα υποκείμενα αυτά να ενεργούν σύμφωνα με την ταυτότητά τους (Charland 1987:142). Τα μηνύματα της συγκροτητικής ρητορικής, διά της εμπέ-

δωσας μιας νέας ταυτότητας, δημιουργούν καινούργιες δυνατότητες πειθούς και δράσης. Η εμφάνιση της συγκροτητικής ρητορικής συνδέεται με γεγονότα-ορόσημο που διακόπτουν τους δεσμούς μας με το «παλιό καθεστώς» και θέτουν τα θεμέλια για την εγκαθίδρυση μιας «νέας τάξης πραγμάτων», ενώ τα θεμελιώδη ζητήματα της πολιτικής επανέρχονται για δημόσια συζήτηση και διαπραγμάτευση του νοήματός τους (Tekin, 2016). Η έρευνα χρησιμοποιεί ρητορική ανάλυση στον θεσμικό λόγο που παράγεται από την Ρωσική εισβολή στην Ουκρανία για να ελέγξει την υπόθεση ότι η ενεργοποίηση των σχημάτων ερμηνείας του ψυχρού πολέμου και της απειλής που συνιστά η Ρωσία αποτελεί μία επανάληψη της ιδρυτικής στιγμής του NATO και ουσιαστικά μια νέα ιδρυτική στιγμή, η οποία πραγματοποιείται μέσω της συγκροτητικής ρητορικής.

Σάββατο 25 Απριλίου 18.00-19.30

Συμπόσιο 2: Φοιτητική Κινητικότητα Erasmus+: Περιεχόμενο, Κοινωνικές και Ψυχολογικές Διαστάσεις, Διακυβεύματα

Οργάνωση: Ανδρέας Βασιλόπουλος, Πανεπιστήμιο Πατρών

Συζήτηση: Ιωάννης Δημάκος, Πανεπιστήμιο Πατρών

Στο παρόν συμπόσιο μας ενδιαφέρει να παρουσιάσουμε το φαινόμενο της κινητικότητας, όπως αναδιαμορφώνεται στο σύγχρονο πλαίσιο, αποδίδοντας έμφαση στη φοιτητική κινητικότητα Erasmus+. Τα τελευταία χρόνια, η αναφορά στην κινητικότητα εντάσσεται στο πλαίσιο μιας ορολογίας που βρίσκεται σε ταχεία επέκταση και χαρακτηρίζεται από αυξανόμενη πολυπλοκότητα, πολυδιάστατο χαρακτήρα και αμφισημία (διεθνής ακαδημαϊκή κινητικότητα, φοιτητική κινητικότητα Erasmus+, οριζόντια και κάθετη κινητικότητα, κλπ.). Το ίδιο το φαινόμενο στο οποίο αναφέρεται μπορεί να διατηρεί σημαντικές επιδράσεις τόσο για τους εμπλεκόμενους φοιτητές, ερευνητές, ακαδημαϊκό και διοικητικό προσωπικό, όσο και για τον ίδιο τον θεσμό, το πανεπιστήμιο, και την πόλη αλλά και τη χώρα υποδοχής. Στην πρώτη παρουσίαση θα περιγραφεί ευρύτερα η έννοια της κινητικότητας, με συγκεκριμένες αναφορές στις διαστάσεις της και τα διακυβεύματά της. Στη συνέχεια, θα γίνει η παρουσίαση των κοινωνικών αναπαραστάσεων, εξειδικεύοντας στις κοινωνικές αναπαραστάσεις των φοιτητών αναφορικά με την κινητικότητα. Συγκεκριμένα, θα παρουσιαστούν ευρήματα ποιοτικής έρευνας σε εισερχόμενους και εξερχόμενους φοιτητές του Πανεπιστημίου Πατρών που αναδεικνύουν τον κοινό τρόπο σκέψης και λόγου για τη φοιτητική κινητικότητα Erasmus+. Στην τρίτη παρουσίαση θα ανακοινωθούν και θα συζητηθούν τα ευρήματα από έρευνα που επικεντρώνει στην εμπιστοσύνη προς τους θεσμούς και το πανεπιστήμιο, όπως γίνεται αντιληπτή από

τους Έλληνες φοιτητές Erasmus+ οι οποίοι μετακινούνται σε ευρωπαϊκές χώρες, αλλά και στην εμπιστοσύνη ως κοινωνικά και θεσμικά διαμορφωμένη συνθήκη που επηρεάζει τη συγκρότηση μιας κουλτούρας κινητικότητας. Τέλος, θα γίνει η παρουσίαση ευρημάτων των διαστάσεων των κοινωνικών αξιωμάτων, δηλαδή των παραδοχών τις οποίες διαθέτουν αξιωματικά τα άτομα προκειμένου να ερμηνεύσουν το περιβάλλον τους, σε φοιτητές Erasmus+ που φοιτούν στο Πανεπιστήμιο Πατρών κατά το 2025-2026.

Διεθνής ακαδημαϊκή κινητικότητα: Ορισμοί, διακυβεύματα για την ανώτατη εκπαίδευση

Αφροδίτη Γιαννούλια, *Πανεπιστήμιο Πατρών*

Ήδη από τη δεκαετία του 1950, ο τομέας της ακαδημαϊκής έρευνας έχει επικεντρωθεί στις διασυνοριακές μετακινήσεις των φοιτητών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Η μελέτη αναφορικά με την κινητικότητα του ακαδημαϊκού προσωπικού ξεκίνησε τη δεκαετία του 1990, παράλληλα με την αύξηση των διακρατικών μετακινήσεων του διοικητικού προσωπικού. Επιπλέον η σχετική έρευνα επικεντρώθηκε στην ακαδημαϊκή κινητικότητα που περιλαμβάνει υλικά στοιχεία, όπως υποδομές, πόρους, εξοπλισμό, και άυλα στοιχεία, όπως ιδέες, γνώσεις και δεξιότητες. Υπό το πρίσμα αυτών των εξελίξεων, ο όρος «διεθνής ακαδημαϊκή κινητικότητα» φαίνεται να είναι ο πλέον κατάλληλος για να περιγράψει τη διασυνοριακή μετακίνηση του ακαδημαϊκού και διοικητικού προσωπικού και των ερευνητών, πέραν των φοιτητών, σε συνδυασμό με υλικά και άυλα στοιχεία στο πλαίσιο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (Shen et al., 2022). Αυτές οι κινητικότητες μπορεί να είναι βραχυπρόθεσμες, μεσοπρόθεσμες ή μακροπρόθεσμες, φυσικές ή εικονικές, και μονόδρομες ή αμοιβαίες. Σχετικά, καθίσταται απαραίτητο να περιγραφούν οι διαστάσεις του φαινομένου αφού η χρήση τους εντάσσεται στο πλαίσιο μιας ορολογίας που βρίσκεται σε ταχεία επέκταση και χαρακτηρίζεται από αυξανόμενη πολυπλοκότητα, πολυδιάστατο χαρακτήρα και αμφισβημία. Στην παρούσα εργασία επιχειρείται η περιγραφή των διαστάσεων του όρου της διεθνούς ακαδημαϊκής κινητικότητας (βλ. για παράδειγμα degree mobility, credit mobility, blended mobility) και, επιπρόσθετα, συζητούνται τα διακυβεύματα για το (ελληνικό) πανεπιστήμιο, όπως η διεθνοποίηση.

Η κοινωνική αναπαράσταση «φοιτητική κινητικότητα Erasmus+» και το (ελληνικό) πανεπιστήμιο

Ανδρέας Βασιλόπουλος, *Πανεπιστήμιο Πατρών*

Οι κοινωνικές αναπαραστάσεις παρέχουν στους ερευνητές ένα ευέλικτο εν-

νοιολογικό πλαίσιο που τους επιτρέπει να προσεγγίσουν τον τρόπο με τον οποίο άτομα και ομάδες επεξεργάζονται, μετασχηματίζουν και επικοινωνούν την κοινωνική τους πραγματικότητα. Ως συμβολικά σχήματα, δίνουν τη δυνατότητα στο άτομο να κατανοήσει τον κόσμο και να αλληλεπιδράσει με τα άλλα μέλη της κοινωνίας. Συμβάλλουν δε στην εξοικείωσή του με το ασυνήθιστο και το άγνωστο, καθώς διαμορφώνονται μέσα από μια διαδικασία συνεχούς διαπραγμάτευσης με τον κόσμο, με τον εαυτό, με τους άλλους και, τελικά, καθορίζουν τον τρόπο με τον οποίο αλληλεπιδρά και συμπεριφέρεται. Οι κοινωνικές αναπαραστάσεις διαμορφώνουν τις ατομικές αντιλήψεις του ατόμου για διάφορα θέματα, όπως, για παράδειγμα, το πανεπιστήμιο και η φοιτητική κινητικότητα. Στη συγκεκριμένη ανακοίνωση, θα πραγματευτούμε την έννοια της κοινωνικής αναπαράστασης υπό την οπτική του Γάλλου κοινωνιολόγου B. Charlot (1997). Ο σκοπός μας είναι να αναδείξουμε τις κοινωνικές αναπαραστάσεις φοιτητών αναφορικά με την κινητικότητα και να συζητήσουμε τον αντίκτυπό τους για το (ελληνικό) πανεπιστήμιο. Τα δεδομένα μας αντλήθηκαν από δύο διαφορετικά ερευνητικά projects στο πλαίσιο των οποίων πραγματοποιήθηκαν, συνολικά, 50 συνεντεύξεις σε εισερχόμενους και εξερχόμενους φοιτητές Erasmus+ κατά τη διάρκεια των ετών 2023-2025. Τελικά, αυτό που προκύπτει είναι ότι οι φοιτητές υιοθετούν έναν κοινό τρόπο σκέψης και λόγου για τη «φοιτητική κινητικότητα Erasmus+» μέσα από τις εμπειρίες τους και ειδικότερα μέσα από συζητήσεις με φίλους, αναφορές στο Τμήμα προέλευσης, αλλά και μέσω του κοινωνικού πλαισίου γενικότερα ή και οικογενειακές αφηγήσεις. Αυτό όμως, προφανώς, δεν είναι αρκετό για να συμμετάσχουν σε δράσεις κινητικότητας.

Εμπιστοσύνη και διακινδύνευση στο πλαίσιο του Erasmus+: Όταν η φοιτητική κινητικότητα δεν είναι αυτονόητη

Επαμεινώνδας Παναγόπουλος, *Πανεπιστήμιο Πατρών*

Η κινητικότητα των φοιτητών στο πλαίσιο του προγράμματος Erasmus+ έχει αποτελέσει αντικείμενο εκτεταμένης έρευνας, κυρίως μέσα από θεωρητικά σχήματα που εστιάζουν σε ατομικά κίνητρα, κοινωνικοοικονομικούς παράγοντες και θεσμικές ανισότητες. Προσεγγίσεις όπως το μοντέλο push-pull, η θεωρία του κοινωνικού κεφαλαίου και οι αναλύσεις κοινωνικής διαστρωμάτωσης έχουν συμβάλει ουσιαστικά στην κατανόηση των προϋποθέσεων της κινητικότητας και του αντίκτυπου αυτής. Παρά ταύτα, μικρή είναι η εστίαση που έχει δοθεί στις υποκειμενικές διαστάσεις της απόφασης συμμετοχής, και πιο συγκεκριμένα στον ρόλο που διαδραματίζει η εμπιστοσύνη εντός της δομικής συνθήκης της αβεβαιότητας και της διακινδύνευσης που χαρακτηρίζει την κοι-

ωνία. Η συμμετοχή σε προγράμματα κινητικότητας συχνά συνοδεύεται από ανησυχίες που σχετίζονται με τη γραφειοκρατία, τις ακαδημαϊκές απαιτήσεις και τον κίνδυνο οι σπουδές να παραταθούν. Στο πλαίσιο αυτό, η εμπιστοσύνη προς τους θεσμούς και τους φορείς, όπως το πανεπιστήμιο, το Τμήμα φοίτησης και το Τμήμα υποδοχής, αλλά και το ίδιο το πρόγραμμα Erasmus+, αναδεικνύεται ως κρίσιμος παράγοντας που διαμεσολαβεί μεταξύ διακινδύνευσης και αισθήματος ασφάλειας. Η εμπιστοσύνη μπορεί να ιδωθεί όχι μόνο ως υποκειμενική στάση, αλλά ως κοινωνικά και θεσμικά διαμορφωμένη συνθήκη που επηρεάζει τη συγκρότηση μιας κουλτούρας κινητικότητας. Η συμβολή της παρούσας προσέγγισης έχει ως σκοπό την έναρξη της συζήτησης γύρω από τη σημασία της εμπιστοσύνης ως εργαλείου ανάλυσης για τη νοηματοδότηση της φοιτητικής κινητικότητας στη σύγχρονη ευρωπαϊκή ανώτατη εκπαίδευση.

Κοινωνικά αξιώματα και προσωπική ανύψωση σε φοιτητές Erasmus+ του Πανεπιστημίου Πατρών

Πέννυ Παναγιωτοπούλου, *Πανεπιστήμιο Πατρών*

Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι να ερευνήσει τα κοινωνικά αξιώματα σε σχέση με την προσωπική ανύψωση σε φοιτητές Erasmus+ του Πανεπιστημίου Πατρών κατά το ακαδημαϊκό έτος 2025-2026. Τα κοινωνικά αξιώματα αποτελούν γενικευμένες πεποιθήσεις για τον εαυτό, το κοινωνικό και φυσικό περιβάλλον και τον υπερφυσικό κόσμο, τα οποία διαθέτουν τα άτομα ώστε να ερμηνεύουν τη συμπεριφορά των ατόμων και τα γεγονότα. Ενδεχομένως, προβλέπουν την υποκειμενική ευημερία, τον βαθμό κοινωνικής συμμετοχής και συμπεριφορές που σχετίζονται με την υγεία (Leung et al., 2002). Η προσωπική ανύψωση ορίζεται ως μια κατάσταση θετικής λειτουργικότητας στο υψηλότερο δυνατό επίπεδο –νοητικά, σωματικά και κοινωνικά– και οδηγεί το άτομο σε επιτυχίες και αίσθηση ευημερίας. Το δείγμα αποτέλεσαν φοιτητές Erasmus+ στο Πανεπιστήμιο Πατρών κατά το ακαδημαϊκό έτος 2025-2026 από διαφορετικές Σχολές, οι οποίοι συμπλήρωσαν το Social Axioms Survey II και το Brief Inventory of Thriving. Τα ευρήματα αναλύονται με βάση το φύλο και τη Σχολή ειδικότητας των φοιτητών και αναδεικνύουν διαφορές σε ορισμένες διαστάσεις των κοινωνικών αξιωμάτων. Τα ευρήματα συζητούνται σε συνάρτηση με τα αποτελέσματα έρευνας με Έλληνες ενήλικες.

Κυριακή 26 Απριλίου

Κυριακή 26 Απριλίου, 09.00-10.30

Συμπόσιο 3: Διαπολιτισμικές Προσεγγίσεις στη Συμβουλευτική Σταδιοδρομίας και την Επαγγελματική Ένταξη Ευάλωτων Ομάδων

Οργάνωση: Αργυρώ Χαροκοπάκη, Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής

Συζήτηση: Νίκος Δρόσος, Ευρωπαϊκό Πανεπιστήμιο Κύπρου

Τα άτομα από ευάλωτες κοινωνικά ομάδες αντιμετωπίζουν ιδιαίτερες δυσκολίες στην επαγγελματική τους ένταξη ενώ απειλούνται με κοινωνικό αποκλεισμό. Το παρόν συμπόσιο, εστιάζοντας στις ανάγκες επαγγελματικής ανάπτυξης συγκεκριμένων ευάλωτων κοινωνικά ομάδων (ψυχικά πάσχοντες λήπτες/τριες υπηρεσιών ψυχικής υγείας, μετανάστες/στρίες, πρόσφυγες, ασυνόδευτοι/ες ανήλικοι πρόσφυγες και ενήλικες εκπαιδευόμενοι των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας), αναδεικνύει με καινοτόμες ερευνητικές προσεγγίσεις που εστιάζουν στη διαπολιτισμικότητα, τη διεπιστημονικότητα, το πρόσωπο και την αφήγηση αναφορικά με την ανάδειξη των δυσκολιών που αντιμετωπίζουν, καθώς και των προκλήσεων στην εφαρμογή της επαγγελματικής συμβουλευτικής για τους συμβούλους σταδιοδρομίας. Ταυτόχρονα, παρουσιάζει καινοτόμα μοντέλα επαγγελματικής συμβουλευτικής που έχουν στόχο την πρόωθηση της ένταξης, της ευημερίας και της αξιοπρεπούς εργασίας.

Διαπολιτισμική προσέγγιση στην υποστηριζόμενη εργασία: Το ελληνικό μοντέλο επαγγελματικής ένταξης ψυχικά πασχόντων ως πολιτισμικά προσαρμοσμένη πρακτική

Νίκος Δρόσος, Ευρωπαϊκό Πανεπιστήμιο Κύπρου

Η υποστηριζόμενη εργασία αποτελεί διεθνώς μια βασική πρακτική ψυχοκοινωνικής αποκατάστασης για άτομα με σοβαρές ψυχικές διαταραχές. Ωστόσο, η εφαρμογή της σε κάθε χώρα δεν είναι πολιτισμικά ουδέτερη. Η παρούσα εισήγηση εξετάζει πώς το ελληνικό μοντέλο υποστηριζόμενης απασχόλησης έχει αναπτυχθεί και προσαρμοστεί μέσα σε συγκεκριμένα κοινωνικοπολιτισμικά πλαίσια, αναδεικνύοντας τον τρόπο με τον οποίο οι πολιτισμικές αξίες, τα πρότυπα οργάνωσης της κοινότητας, ο ρόλος της οικογένειας, το στίγμα της ψυχικής ασθένειας και οι δομές της αγοράς εργασίας διαμορφώνουν την πρακτική, την αποτελεσματικότητα και την καθημερινή υλοποίησή του. Η εισήγηση στηρίζεται σε εμπειρικά στοιχεία από την ανάπτυξη και εφαρμογή εξειδικευμένων μοντέλων υποστηριζόμενης εργασίας στον ελληνικό χώρο (γραφείο υποστή-

ριξης της απασχόλησης της ΠΕΨΑΕΕ, εξειδικευμένα γραφεία υποστηριζόμενης απασχόλησης των ΚοιΣΠΕ, συνεργασίες με δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς). Αναλύεται πώς η ελληνική κουλτούρα της οικογενειακής συνοχής, οι έντονες κοινοτικές σχέσεις, η οικονομική επισφάλεια, καθώς και το επίμονο –αλλά σε μετασχηματισμό– στίγμα γύρω από την ψυχική ασθένεια διαμορφώνουν μοναδικά μοτίβα επαγγελματικής υποστήριξης και ένταξης. Το ελληνικό μοντέλο αποτελεί μια μορφή πολιτισμικά ενσωματωμένης πρακτικής και συζητείται το πώς η ανάδυση γηγενών θεωριών και πρακτικών μπορεί να εμπλουτίσει τη διεθνή κατανόηση της υποστηριζόμενης εργασίας και της σχέσης μεταξύ πολιτισμού, ψυχικής υγείας και εργασίας.

Συμβουλευτική σταδιοδρομίας σε πρόσφυγες: Προκλήσεις και ευκαιρίες Ευαγγελία Τσιλιμίγκρα, *Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών*

Η εισήγηση εστιάζει στη συμβουλευτική σταδιοδρομίας για πρόσφυγες/μετανάστες, αναδεικνύοντας τις ιδιαίτερες προκλήσεις αλλά και τις ευκαιρίες που προκύπτουν στο πεδίο. Στη βάση εμπειρικών στοιχείων από την εμπειρία εφαρμογής της επαγγελματικής συμβουλευτικής της εισηγήτριας στον πληθυσμό-στόχο, αναδεικνύονται οι πολιτισμικές ιδιαιτερότητες και συντρέχουσες δυσκολίες που επηρεάζουν την εργασιακή τους (επαν)ένταξη αλλά και την προοπτική σταδιοδρομίας τους. Ενδεικτικά: γλωσσικά εμπόδια, περιορισμένη γνώση του εθνικού συστήματος εκπαίδευσης και κατάρτισης, δυσκολίες πρόσβασης στην αγορά εργασίας και ζητήματα κοινωνικής αποδοχής, παθογένειες και στρεβλώσεις του εθνικού συστήματος εκπαίδευσης, κατάρτισης και εργασίας. Παράλληλα, αναδεικνύονται οι ανάγκες τους για εξατομικευμένη καθοδήγηση, αναγνώριση προσόντων και ανάπτυξη δεξιοτήτων που ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις της ελληνικής αγοράς. Έμφαση δίνεται στον ρόλο της κουλτούρας και την επιρροή της στις επαγγελματικές επιλογές και την προσαρμογή στο κοινωνικοπολιτισμικό πλαίσιο της χώρας. Η εισήγηση παρουσιάζει επίσης καλές πρακτικές επαγγελματικής συμβουλευτικής από τη διεπιστημονική και διεπαγγελματική συνεργασία με τη συμβολή της κοινωνίας των πολιτών και των φορέων υποστήριξης (ΜΚΟ, διεθνείς οργανισμοί, τοπικές πρωτοβουλίες) στην εργασιακή τους (επαν)ένταξη, ενώ καταλήγει σε προτάσεις επαγγελματικής ενδυνάμωσης των προσφύγων για την οικοδόμηση μιας συμπεριληπτικής αγοράς εργασίας.

Εμπόδια και παράγοντες ενδυνάμωσης στην επαγγελματική ανάπτυξη ασυνόδευτων ανηλίκων προσφύγων στην Ελλάδα Αργυρώ Χαροκοπάκη, *Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής*

Η εισήγηση παρουσιάζει τα εμπειρικά στοιχεία έρευνας αναφορικά με τους παράγοντες και τις διαδικασίες (εμπόδια και υποστηρικτικοί μηχανισμοί/στοιχεία ενδυνάμωσης) για την επαγγελματική ανάπτυξη 10 ασυνόδευτων ανηλίκων προσφύγων στην Ελλάδα που ζουν σε δομές φιλοξενίας και ημιαυτόνομης διαβίωσης χρησιμοποιώντας την αφηγηματική μέθοδο ανάλυσης «Το Προσωπικό Μου Σύστημα Επαγγελματικών Επιρροών» (My Systems of Career Influences (MSCI. McMahon, Patton & Watson, 2005). Η επαγγελματική ανάπτυξη ασυνόδευτων ανηλίκων προσφύγων περιλαμβάνει επιρροές στο εύρος του πολιτισμού/των πολιτισμών από τους οποίους έχουν διέλθει. Παράλληλα, το κοινωνικοπολιτισμικό πλαίσιο ζωής τους στη χώρα μας τους δημιουργεί διαφορετικές ευκαιρίες αλλά και περιορισμούς, οι οποίοι απαιτούν την αναθεώρηση τυχόν ήδη ειλημμένων εκπαιδευτικών και επαγγελματικών αποφάσεων ή ανεπτυγμένων στόχων. Η έλλειψη ερευνών στη χώρα μας στον πληθυσμό των ανηλίκων προσφύγων αναδεικνύει την προστιθέμενη αξία της μελέτης και των ευρημάτων της, ενώ παρουσιάζονται προτάσεις για τον σχεδιασμό και την εφαρμογή συμβουλευτικής σταδιοδρομίας/επαγγελματικού προσανατολισμού στον πληθυσμό-στόχο.

Συμβουλευτική σταδιοδρομίας σε πολίτες φοιτητές/τριες Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας: Προκλήσεις και λειτουργικές προσεγγίσεις

Σοφία Καλογρίδη, *Ελληνικό Ανοκτό Πανεπιστήμιο*

Η παρουσίαση εστιάζει στις προκλήσεις της συμβουλευτικής σταδιοδρομίας, όπως προκύπτουν από εμπειρικά στοιχεία σε πολίτες φοιτητές/τριες Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας, μια ευάλωτη κοινωνικά ομάδα με σύνθετα χαρακτηριστικά εξαιτίας του διαφορετικού πολιτισμικού τους κεφαλαίου (ενδεικτικά: διακοπή εκπαίδευσης, κοινωνικοοικονομικές δυσκολίες, χαμηλή αυτοεκτίμηση, περιορισμένη αυτογνωσία και αυτοαντίληψη, αδυναμία αξιοποίησης των ατομικών δυνατοτήτων, της επαγγελματικής εμπειρίας και των ανεπτυγμένων δεξιοτήτων), αλλά και της περιορισμένης προσβασιμότητας σε εκπαιδευτικές και επαγγελματικές πληροφορίες και ευκαιρίες της αγοράς εργασίας. Η συμβουλευτική σταδιοδρομίας καλείται να λειτουργήσει προσαρμοσμένα, με τρόπο διαπολιτισμικό, ενδυναμωτικό και πρακτικό, ώστε να ανταποκριθεί στις ανάγκες τους. Στην παρουσίαση θα αναδειχθούν οι βασικές προκλήσεις που συναντούν οι σύμβουλοι, καθώς και η αναγκαιότητα υιοθέτησης διαφοροποιημένων, προσωποποιημένων πρακτικών και αφηγηματικών τεχνικών που αξιοποιούν της εμπειρίες ζωής των ατόμων και θα παρουσιαστούν καλές πρακτικές και λειτουργικοί τρόποι άσκησης της επαγγελματικής συμβουλευτικής.

Κυριακή 26 Απριλίου, 11.00-12.15

Θεματική Συνεδρία 6: *Εργασιακά Πλαίσια και Επαγγελματικοί Ρόλοι*

Προεδρεύει:

Βασίλης Παυλόπουλος, *Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών*

Εργασιακή ικανοποίηση, επαγγελματικός ρόλος και ψυχική ανθεκτικότητα σχολικών ψυχολόγων σε πολυπολιτισμικά σχολικά περιβάλλοντα

Βαρβάρα Κώνστα, Αριστοτέλης Κοϊνός

University of Essex, UK

Η εργασιακή ικανοποίηση, ο επαγγελματικός ρόλος και η ψυχική ανθεκτικότητα συνιστούν κρίσιμες παραμέτρους της επαγγελματικής ευημερίας των σχολικών ψυχολόγων, οι οποίοι καλούνται να ανταποκριθούν σε σύνθετες ψυχοκοινωνικές απαιτήσεις στο σύγχρονο σχολικό πλαίσιο, και ιδιαίτερα σε περιβάλλοντα αυξημένης πολιτισμικής ετερογένειας. Οι σχολικοί ψυχολόγοι διαδραματίζουν καίριο ρόλο στη στήριξη μαθητών και οικογενειών διαφορετικών πολιτισμικών και γλωσσικών καταβολών, γεγονός που επηρεάζει τόσο την επαγγελματική τους ταυτότητα όσο και τα επίπεδα άγχους, επαγγελματικής πίεσης και ψυχικής ανθεκτικότητας. Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι η διερεύνηση της σχέσης μεταξύ εργασιακής ικανοποίησης, αντιλαμβανόμενου επαγγελματικού ρόλου και ψυχικής ανθεκτικότητας σε σχολικούς ψυχολόγους που εργάζονται στην Ελλάδα, με έμφαση στη λειτουργία τους σε πολυπολιτισμικά σχολικά περιβάλλοντα. Η έρευνα υλοποιείται με μεικτό ερευνητικό σχεδιασμό συγκλίνουσας παράλληλης προσέγγισης. Το ποσοτικό σκέλος περιλαμβάνει τη συμμετοχή 100 σχολικών ψυχολόγων και τη χορήγηση της Κλίμακας Ψυχικής Ανθεκτικότητας CD-RISC και του Ερωτηματολογίου Εργασιακής Ικανοποίησης JSS, ενώ το ποιοτικό σκέλος περιλαμβάνει 20 ημιδομημένες συνεντεύξεις, οι οποίες αναλύονται μέσω θεματικής ανάλυσης. Τα ποσοτικά δεδομένα αναλύονται με μεθόδους περιγραφικής στατιστικής, συσχετίσεων, αναλύσεων διαφορών και πολλαπλής παλινδρόμησης. Η συνδυαστική ανάλυση των ευρημάτων αποσκοπεί στην ανάδειξη των παραγόντων που ενισχύουν ή αποδυναμώνουν την επαγγελματική ευημερία και την ψυχική ανθεκτικότητα των σχολικών ψυχολόγων, καθώς και στη διερεύνηση της επίδρασης του πολυπολιτισμικού πλαισίου στον επαγγελματικό τους ρόλο. Τα ευρήματα αναμένεται να συμβάλουν τόσο στη θεωρητική κατανόηση της ευεξίας των σχολικών ψυχολόγων όσο και στον σχεδιασμό στοχευμένων παρεμβάσεων πρόληψης της επαγγελματικής εξουθένωσης και ενίσχυσης της ανθεκτικότητας στο εκπαιδευτικό σύστημα.

Στάσεις και αντιλήψεις των επαγγελματιών που εργάζονται με πρόσφυγες και μετανάστες στο τοπικό πεδίο, απέναντι στο φαινόμενο της αστεγίας των προσφύγων και μεταναστών

Γιάννης Ραμπαλάκος, *Κέντρο Ένταξης Μεταναστών Δήμου Ηρακλείου Κρήτης*

Η μελέτη διερευνά τα σύνθετα προβλήματα αστεγίας και επισφάλειας στέγασης που αντιμετωπίζουν οι μετακινούμενοι πληθυσμοί (πρόσφυγες και μετανάστες) και τις εργασιακές προκλήσεις που διαχειρίζονται όσοι επαγγελματίες τους υποστηρίζουν, εστιάζοντας συγκεκριμένα στο τοπικό πλαίσιο του Ηρακλείου Κρήτης. Χρησιμοποιώντας μια ποιοτική μεθοδολογία, η μελέτη διεξήγαγε θεματική ανάλυση ημιδομημένων συνεντεύξεων με επαγγελματίες που εργάζονται στον τοπικό πεδίο. Τα ευρήματα αποκαλύπτουν ότι οι πρόσφυγες και οι μετανάστες έρχονται αντιμέτωποι με σημαντικά εμπόδια στην εξασφάλιση αξιοπρεπούς στέγασης, όπως περιορισμένη διαθεσιμότητα οικονομικά προσιτών κατοικιών, διακρίσεις από τους ιδιοκτήτες, ακατάλληλες συνθήκες διαβίωσης και αυξημένη έκθεση στην εκμετάλλευση και στην έλλειψη στέγης. Αυτά τα ζητήματα επιδεινώνονται από συστημικές αποτυχίες, όπως ανεπαρκείς κρατικές πολιτικές και γραφειοκρατικά εμπόδια. Η έλλειψη σταθερής στέγασης και οι συναφείς δυσκολίες επηρεάζουν σοβαρά τη σωματική και ψυχική υγεία αυτών των ευάλωτων ομάδων. Οι επαγγελματίες στο πεδίο αντιμετωπίζουν απαιτητικές συνθήκες λόγω περιορισμένων πόρων, ανεπαρκούς υποστήριξης από τους φορείς και το θεσμικό πλαίσιο, καθώς και λόγω εμποδίων επικοινωνίας και διαπολιτισμικών προκλήσεων. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα σημαντική συναισθηματική και ψυχολογική πίεση. Ωστόσο, οι επαγγελματίες χρησιμοποιούν διάφορες στρατηγικές αντιμετώπισης, συμπεριλαμβανομένων πρακτικών αυτοφροντίδας, αναζήτησης υποστήριξης από συναδέλφους και άντλησης ικανοποίησης και νοήματος από την εργασία τους. Η μελέτη υπογραμμίζει την επείγουσα ανάγκη για βελτίωση των πολιτικών στέγασης και μετανάστευσης σε κρατικό επίπεδο, καθώς και για στοχευμένες παρεμβάσεις για την αντιμετώπιση της στεγαστικής κρίσης για τους πρόσφυγες και τους μετανάστες, συμπεριλαμβανομένης της παροχής επαρκούς υποστήριξης και πόρων στους επαγγελματίες που εργάζονται για την υποστήριξή τους.

Κοινωνιοψυχολογικές διεργασίες πολιτισμικής ένταξης: Ιδεολογικές ασυμφωνίες και βιωμένες εμπειρίες στην υποστήριξη προσφύγων

Μιχάλης Παπαντωνόπουλος, Βασίλης Παυλόπουλος

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Από το 2015, οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΚΟ) διαδραματίζουν ηγε-

μονικό ρόλο στη διαχείριση του προσφυγικού ζητήματος στην Ελλάδα, λειτουργώντας ως οι κατεξοχήν ρυθμιστές των διαπολιτισμικών συναντήσεων μεταξύ των προσφυγικών ομάδων και της κοινωνίας υποδοχής. Η παρούσα εργασία συνθέτει τα ευρήματα ενός ερευνητικού σχεδίου τριών φάσεων, το οποίο χαρτογραφεί τη μετάβαση από τον ιδεολογικό λόγο στην κοινωνική πρακτική. Αρχικά, με την ανάλυση περιεχομένου (μέσω του IRaMuTeQ) σε διακηρυκτικά φυσιογνωμικά κείμενα ΜΚΟ, αναδεικνύεται η κυριαρχία ιδεολογικών σχημάτων που πριμοδοτούν αξίες και προσανατολισμούς από την οικονομικότητα στον ακτιβισμό και από την παροχή εξειδικευμένων υπηρεσιών στην ανάπτυξη και την αυτονομία. Η δεύτερη φάση της έρευνας (ποσοτική, με δείγμα άνω των 80 εργαζόμενων σε ΜΚΟ) εντοπίζει σημαντικές ασυμφωνίες μεταξύ των υιοθετούμενων ιδεολογικών σχημάτων και των εφαρμοζόμενων πρακτικών προσαρμογής, υποδεικνύοντας διαφοροποιήσεις μεταξύ θεσμικού οράματος και πεδίου. Στην παρούσα (τρίτη) φάση της έρευνας, εστιάζουμε στην ερμηνεία αυτών των αντιφάσεων μέσω της ποιοτικής διερεύνησης της βιωμένης εμπειρίας των επαγγελματιών, αλλά και των προσφύγων. Διενεργούνται δύο ομάδες εστίασης με επαγγελματίες πεδίου και με εφήβους και νεαρούς ενήλικους πρόσφυγες (15-22 ετών), προκειμένου να διερευνηθούν οι τρόποι διαπραγμάτευσης των αξιακών και ιδεολογικών σχημάτων στην καθημερινή πρακτική. Η ανάλυση αναδεικνύει ότι, συχνά, οι επαγγελματίες καλούνται να διαχειριστούν συγκρούσεις μεταξύ της δεοντολογίας και των θεσμικών επιταγών, καταφεύγοντας σε άτυπες πρακτικές, ενώ η υιοθέτηση των διακριτών πολιτισμικών ιδεολογικών σχημάτων εργαλειοποιείται σε συνάρτηση με τον στόχο της παρέμβασης. Παράλληλα, οι έφηβοι αναδεικνύουν την «υποστήριξη» ως μια συνθήκη υπό όρους, όπου η πολιτισμική προσαρμογή προϋποθέτει την υποβάθμιση των πολιτισμικών στοιχείων καταγωγής και την υιοθέτηση μιας παθητικοποιημένης στάσης εντός των προσφερόμενων δυνατοτήτων και υπηρεσιών.

Κυριακή 26 Απριλίου, 12.30-14.00

Θεματική Συνεδρία 7: Ψυχική Υγεία, Ανθεκτικότητα και Παρεμβάσεις σε Μεταναστευτικά και Προσφυγικά Πλαίσια

Προεδρεύει:

Ευαγγελία Κατέρη, *Πανεπιστήμιο Κρήτης*

Ψυχολογικές επιπτώσεις του οικογενειακού αποχωρισμού σε άνδρες πρόσφυγες στο Ηνωμένο Βασίλειο

Δάφνη Κατσάμπα, *University of Hertfordshire, UK*

Πολλοί πρόσφυγες αντιμετωπίζουν στρεσογόνους παράγοντες μετά τη μετανάστευση κατά την επανεγκατάστασή τους στις χώρες υποδοχής, συμπεριλαμβανομένου του αναγκαστικού αποχωρισμού από αγαπημένους. Σε συνεργασία με μη κυβερνητικούς φορείς στη μεγάλη Βρετανία, το Helen Bamber Foundation και Freedom From Torture, εξετάσαμε το ψυχοκοινωνικό αντίκτυπο του οικογενειακού χωρισμού σε άνδρες πρόσφυγες και την ποιότητα της ψυχοκοινωνικής υποστήριξης. Διεξήχθησαν εις βάθος συνεντεύξεις με εννέα άνδρες πρόσφυγες, οι οποίες αναλύθηκαν κατά το πλαίσιο της ερμηνευτικής φαινομενολογικής ανάλυσης. Αναγνωρίστηκαν πέντε ομαδικά βιωματικά θέματα. Συνολικά, τα θέματα περιέγραφαν το συναισθηματικό βάρος του οικογενειακού αποχωρισμού, την αντιληπτή ευθύνη των ανδρών ως προς την υποστήριξη των οικογενειών τους, την αίσθηση αδυναμίας, φυλετικής διάκρισης και δύσκολης πολιτισμικής προσαρμογής στη χώρα υποδοχής. Οι άνδρες πλαισίωσαν την ιστορία τους στον χρόνο και το πλαίσιο της μετανάστευσης και των πολιτικών συνθηκών της χώρας τους. Υπογράμμισαν τον κρίσιμο ρόλο της επανένωσης με την οικογένεια και των ωφέλιμων διόδων για ολοκληρωμένη ψυχοκοινωνική υποστήριξη. Η έρευνά μας υπογραμμίζει την ανάγκη της αναγνώρισης των μοναδικών προκλήσεων που αντιμετωπίζουν οι άνδρες πρόσφυγες που έχουν αποχωριστεί από τις οικογένειές τους και της ολοκληρωμένης και πολιτισμικά ευαίσθητης προσέγγισης στην ψυχολογική αξιολόγηση, διατύπωση και παρέμβαση. Παρέχονται συστάσεις προς τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής για την εφαρμογή ουσιαστικών αλλαγών.

Η ευημερία και ανθεκτικότητα των Ελλήνων μεταναστών στη Σουηδία

Μαρία Αποστολίδου, Ντανιέλλα Ρουμπίνη Πυλαρινού, Αλίκη Κεκία
New York College

Η παρούσα ποιοτική διερεύνηση περιγράφει πώς οι Έλληνες μετανάστες στη Σουηδία βιώνουν την ευημερία (well-being) και την ανθεκτικότητα (resilience), πτυχές οι οποίες υποεκπροσωπούνται στις έρευνες για τη μετανάστευση. Η μελέτη χρησιμοποιεί θεματική ανάλυση για να κατανοήσει πώς τα άτομα διαχειρίζονται το περιβάλλον της ευημερίας στη Σουηδία, μέσω ημιδομημένων συνεντεύξεων με έξι Έλληνες μετανάστες. Παρόλο που οι συμμετέχοντες εξέφρασαν ότι αντιμετώπισαν σημαντικές δυσκολίες λόγω της πολιτισμικής απόστασης, του κλίματος και της κοινωνικής απομόνωσης, επέδειξαν επίσης ανθεκτικότητα, η οποία περιλάμβανε ασυνείδητη προσαρμογή και αυτοανάπτυξη. Η ανθεκτικότητα εδώ ορίζεται ως η ικανότητα διατήρησης ή ανάκτησης της ψυχολογικής ισορροπίας απέναντι στην αντιξοότητα, αξιοποιώντας τόσο προσωπικά χαρακτηριστικά όσο και κοινωνικές συμμαχίες. Η έρευνα

αναδεικνύει μια σύγκρουση μεταξύ της δομικής ευημερίας στη Σουηδία και της ψυχοκοινωνικής απόστασης, υποδεικνύοντας ότι η ανθεκτικότητα είναι μια δυναμική, καθοριζόμενη από το πλαίσιο διαδικασία και όχι ένα σταθερό έμφυτο χαρακτηριστικό. Θεωρητικά, η μελέτη συμβάλλει στις θεωρίες της θετικής ψυχολογίας και της ανθεκτικότητας στο πεδίο των μεταναστευτικών σπουδών, επαναπροσδιορίζοντας τη μετανάστευση ως ένα πιθανό πεδίο ευδοκίμησης. Σε πρακτικό επίπεδο, παρέχει πληροφορίες για την πολιτισμικά επαρκή φροντίδα ψυχικής υγείας, τις πολιτικές ένταξης και τα προγράμματα οικοδόμησης κοινοτήτων που στοχεύουν μετανάστες από τη νότια Ευρώπη στις σκανδιναβικές χώρες. Συζητούνται οι περιορισμοί και οι πρακτικές και θεωρητικές εφαρμογές της μελέτης. Ταυτόχρονα, μελλοντική έρευνα θα μπορούσε να επεκτείνει τη δειγματοληψία σε μεγαλύτερους πληθυσμούς ή να χρησιμοποιήσει μεικτές μεθόδους (ποσοτικές και ποιοτικές) για τη διασταύρωση των αποτελεσμάτων, καθώς και να συγκρίνει τις εμπειρίες μεταναστών από άλλες χώρες της νότιας Ευρώπης σε διαφορετικά σκανδιναβικά πλαίσια.

Ανθεκτικότητα, σεξουαλική και αναπαραγωγική υγεία σε μετανάστες εφήβους: Μια διαπολιτισμική προσέγγιση

Αλέξιος Γεωργαλής^{1,2}, Robert Thomson^{1,3,4}

¹ *United Nations Population Fund*

² *Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών*

³ *Enfants du Monde*

⁴ *University of Gävle, Sweden*

Οι έφηβοι με μεταναστευτική εμπειρία στην Ευρώπη εκτίθενται σε πολλούς ψυχοκοινωνικούς κινδύνους που σχετίζονται με το τραύμα, τη νομική επισφάλεια, τα γλωσσικά εμπόδια και τον κοινωνικό αποκλεισμό. Παράλληλα, η Σεξουαλική και Αναπαραγωγική Υγεία (ΣΑΥ) αποτελεί κρίσιμο αλλά συχνά παραγνωρισμένο πεδίο της ψυχολογικής ευημερίας κατά την εφηβεία, ιδιαίτερα σε διαπολιτισμικά πλαίσια. Στόχος της παρούσας μελέτης είναι να διερευνήσει τη σχέση μεταξύ γνώσεων και στάσεων γύρω από τη ΣΑΥ και δεικτών ψυχοκοινωνικής ανθεκτικότητας σε εφήβους/ες μετανάστες/στρίες στην Ιταλία. Η έρευνα βασίστηκε σε συναφειακή συγχρονική μελέτη με δείγμα 58 εφήβων ηλικίας 15–17 ετών, οι οποίοι διέμεναν στην Ιταλία για λιγότερο από πέντε έτη. Η συλλογή δεδομένων πραγματοποιήθηκε σε πέντε γλώσσες, με τη συνδρομή εκπαιδευμένων διαπολιτισμικών διαμεσολαβητών. Το ερωτηματολόγιο αξιολόγησε γνώσεις ΣΑΥ, επίγνωση για την ύπαρξη βοηθητικών υπηρεσιών, στάσεις σχετικά με το φύλο και δείκτες ανθεκτικότητας αυτοαναφορικού χαρακτήρα. Τα αποτελέσματα ανέδειξαν σημαντικά κενά γνώσεων

στη ΣΑΥ και περιορισμένη επίγνωση για διαθέσιμες υπηρεσίες, παρά την παρουσία ενδείξεων για την ύπαρξη μέτριας έως υψηλής ανθεκτικότητας, όπως αυτοαποτελεσματικότητας, κοινωνικής συνδεσιμότητας και προσανατολισμού στο μέλλον. Υψηλότερα επίπεδα γνώσεων ΣΑΥ φάνηκε πως συσχετίστηκαν με θετικότερη αυτοαξιολόγηση ψυχικής υγείας και μεγαλύτερη εμπιστοσύνη στο σύστημα υγείας. Τα ευρήματα υπογραμμίζουν τη σημασία της καθιέρωσης πολιτισμικά προσαρμοσμένης εκπαίδευσης ΣΑΥ και παρεμβάσεων ενδυνάμωσης στο πλαίσιο της Διαπολιτισμικής Ψυχολογίας και της φροντίδας της ψυχικής υγείας εφήβων με μεταναστευτικό υπόβαθρο.

Το μοντέλο πολιτισμικής ψυχοθεραπείας του La Roche σε μετανάστρια δεύτερης γενιάς στην Ελλάδα με κατάθλιψη και αποφευκτική διαταραχή προσωπικότητας

Ευαγγελία Κατέρη, *Πανεπιστήμιο Κρήτης*

Στην παρούσα ανακοίνωση θα παρουσιαστεί το μοντέλο πολιτισμικής ψυχοθεραπείας του La Roche (2013), μέσα από την ανάλυση μιας μελέτης περίπτωσης, μετανάστριας δεύτερης γενιάς από την Αλβανία με κατάθλιψη και αποφευκτική διαταραχή προσωπικότητας. Στόχος μας είναι να παρουσιαστούν οι τρεις φάσεις του συγκεκριμένου μοντέλου ψυχοθεραπείας, ως κατάλληλου για ψυχοθεραπεία ατόμων που προέρχονται από διαφορετικό πολιτισμικό πλαίσιο. Επιπλέον στόχο αποτελεί η παρουσίαση της ψυχοθεραπευτικής πορείας της συγκεκριμένης μετανάστριας, με τις δυσκολίες, αλλά και τις προκλήσεις που αντιμετωπίσαμε σε κάθε φάση ξεχωριστά. Θα αναδειχθούν τα συμπτώματα/οι συμπεριφορές που εμπόδιζαν τη λειτουργικότητα, την ικανοποίηση από τη ζωή, αλλά και τις σχέσεις (οικογενειακές, φιλικές και ερωτικές), καθώς και η πορεία βελτίωσης και αλλαγής. Ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί σε θέματα ταυτότητας (ελληνική/αλβανική), πολιτισμικών αξιών (ανεξαρτησίας και αλληλεξάρτησης), αλλά και επιπολιτισμικών τακτικών της ίδιας και της οικογένειάς της. Οι διαφορές σε επίπεδο ταυτότητας, αξιών, αλλά και το επιπολιτισμικό κενό στις οικογενειακές σχέσεις θα αναδειχθούν ως πυλώνες των προβλημάτων της, προβαίνοντας στις απαραίτητες συνδέσεις με τη βιβλιογραφία που αφορά τη μετανάστευση και την ψυχική υγεία. Επίσης, η ανάληψη ασύμβατων για την ηλικία της ρόλων και ευθυνών στο οικογενειακό πλαίσιο κατά την παιδική της ηλικία, θα συζητηθεί ως προς τις επιπτώσεις στην πορεία της ζωής της, και των προβλημάτων που αντιμετώπισε, με άμεσες συνδέσεις με τη συστημική θεωρία, αλλά και τη θεωρία του τραύματος.

